

Arkeologisk undersökning av fornlämningarna Raä nr 2:1, 2:2 och 3 i Granloholm, Selånger sn, Sundsvalls kommun.

Arbetsbild, undersökning av Raä 3

Fornlämning: Raä 2 och 3, Fastighet: Äkrom 1:14,
Socken: Selånger, Kommun: Sundsvall, Landskap: Medelpad

Rapportnummer 2007:11

Kulturmiljöavdelningen, Madeleine Sjölander

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	2
Sammanfattning	3
Inledning.....	4
Syfte och metod.....	4
Redogörelse av arbetet.....	4
Fornlämningen och äldre uppgifter	5
Ortnamnet Åkrom	8
Huskonstruktioner	8
Järnåldersbebyggelsen i Mellannorrland	12
Boplatskontinuitet.....	12
Anläggningsbeskrivningar	14
Fyndmaterialet.....	15
¹⁴ C-dateringar.....	18
Makrofossilanalys.....	21
Osteologi	21
Beskrivning av graven.....	23
Tolkning och diskussion	25
Tekniska och administrativa uppgifter.....	25
Referenser.....	26
Bilagor	27
Bilaga 1. Fyndlista.....	28
Bilaga 2. Karta över Västernorrland	31
Bilaga 3. Beskrivning av lager rutor och anläggningar	33
Bilaga 4. Fotolista	37
Bilaga 5. Dagboksanteckningar	46
Bilaga 6. Profiler.....	48

Sammanfattning

Länsmuseet Västernorrland utförde under åren 1982 och 1983 undersökningar av en husgrundsterrass (Raä 2:2), en först förmodad men sedan utdömd grav i form av en stensättning (Raä 2:1) samt en grav (Raä 3) från järnåldern vid Åkrom i Granloholm, Selångers socken. Undersökningen bedrevs på uppdrag av Sundsvalls kommun eftersom en förskola planerades byggas på platsen i samband med utbyggnaden av ett bostadsområde. Syftet med undersökningen var att totalundersöka husgrunden och graven.

Huset var ca 24 m långt och 6 meter brett. Huset var genomskuret i den västra delen av en brukningsväg. Västra gaveln ligger delvis kvar väster om vägen. Husgrunden hade väggfundament av sten och jord. I vallens södra del fanns en ingångsöppning som var ca 1,20- 1,85 meter bred. Det var vid undersökningen mycket svårt att urskilja anläggningarna i marken. Huset har inte brunnit vilket gör anläggningarna mer svårupptäckta. På grund av detta kunde bara ett fåtal anläggningar påvisas inom husgrunden (två säkra och ett osäkert stolphål samt två härdar). Huset har sannolikt varit av treskeppig konstruktion. Eventuellt har den östra gaveln varit snedställd. Den exakta utbredningen är oklar i både öster och väster.

Det få fynd som hittades kan tyda på att platsen varit bebodd under endast en relativt kort period. Tre C-14 analyser gjordes, två på husgrunden (Raä 2), och en på graven, (Raä 3). Dessa gav dateringarna 100 och 400 e. Kr (Husgrundsterrassen) och 380 e. kr (Graven). Benanalysen av de brända benen från husgrunden påvisar någon sorts klövdjur. Benanalysen från graven, visar att det var en människa mellan 35 och 64 år som begravts men könsbedömning kunde ej göras. En hund hade följt med den gravlagde på bålet.

Inledning

Åren 1982 och 1983 undersöktes fornlämning Raä 2 och 3 i Selånger socken, Medelpad. Orsaken till undersökningen var att en utbyggnad av bostadsområdet Västra Granloholm planerades omedelbart intill fornlämningen. Enligt planen skulle ett dagis uppföras mycket snart och kommunen ville att en totalundersökning av husgrunden skulle genomföras på kort tid.

Uppdragsgivare var Sundsvalls kommun och Läns museet Västernorrland utförde undersökningen. Riksantikvarieämbetet och Klas-Göran Selinge yttrade sig över ärendet och hans bedömning var att husgrunden som var av s.k. gotländsk kämpagravstyp var så unik att den över huvud taget inte borde undersökas.

Administrativt blev undersökningen komplicerad eftersom de nya LAS lagarna tillämpades strikt och båda grävningsledarna (första säsongen Margareta Bergvall och andra säsongen Anna-Lena Forsåker) blev i samband med grävningssäsongens slut uppsagda. Detta är anledningen till att rapporten inte blivit färdigställd förrän nästan 25 år senare. Rapporten kunde sammanställas av Madeleine Sjölander (student vid Högskolan i Kalmar) vid hennes praktikarbete på Läns museet. Rapporten bygger på fältarbetsmaterial, fältanteckningar etc.

Syfte och metod

Målsättningen med undersökningarna var att totalundersöka graven (Raä 3), husgrunden (Raä 2:2) och den förmodade stensättningen (Raä 2:1) i omedelbar anslutning till den östra gavelväggen. Grävningen utfördes i kvadratmetersrutor, profilväggar sparades ut vid varje femmetersruta och jorden sållades i såll med maskstorlek på 5 mm. Kulturlagret grävdes skiktvis. Utgrävningsytan tornfotograferades i sin helhet, kompletterat med vanligt snedfoto i svartvitt och dia. Husgrunden och anläggningarna ritades i plan och profil.

Redogörelse av arbetet

Undersökningen pågick från juni till augusti månad 1982, och från juni t o m oktober 1983, sammanlagt 5,5 månader.

Husgrunden totalundersöktes med undantag för området under nära två tredjedelar av stenvallarna. Delar av ytorna under stenvallarna kunde på grund av kostnadsskäl, brist på personal, och tidsbrist inte undersökas i sin helhet. Den anvisade personalen utgjordes av s.k. T1 arbetskraft, en form av AMS arbetare, med ojämn arbetskapacitet.

Både 1982 och 1983 pågick undersökningarna under sommar och höst. Arbetet i den ljusa och lätta moränen försvårades avsevärt av ihållande torka juli – augusti 1983.

1982 ledde Margareta Bergvall som ensam arkeolog arbetet. Arbetskraften bestod i övrigt av tre beredskapsanställda (792 arbetstimmar var beräknade).

Nästa säsong kostnadsberäknades för sex man och två arkeologer i två månader. Då arbetet inte blev klart inom den tiden förlängdes undersökningen med en månad för sex man och en arkeolog. Då undersökningen ej heller sista september var färdig fortsatte fältarbetet in på den för rapportarbete avsedda oktober månad.

Den av kommunen anvisade grovarbetskraften under 1983 utgjordes av beredskapsanställda från Arbetsförmedlingen. Med undantag för de första dagarna i juli då 8-9 man ingick i laget, var laget mycket sällan fulltaligt. I snitt bestod arbetsstyrkan av inte fullt fyra man. Medan

två man mycket väl uppfyllde förutsättningen "fullgod arbetskraft", kunde huvuddelen av laget i övrigt tyvärr inte sägas göra detsamma. En starkt bidragande orsak till förseningarna var: den delvis omotiverade, ej fullt arbetsföra, ej fulltaliga och vid liknande arbete ovana arbetsstyrkan.

1982 torvades närmare 200 m² (i 5 x 5 m schakt). Denna säsong tornfotograferades husgrunden ett par gånger. Ca 50 m² grävdes i skikt och planritades. Den norra långväggen befanns ha en igensatt öppning av kallmur. Den anslutande stensättningen i östra gaveländen undersöktes och befanns sannolikt vara en huskonstruktion, kanske en vävstuga. Vinkelräta schakt drogs mot husgrundens längdriktning för att utröna hur grunden varit anlagd. Sektionsritningar gjordes längs alla profilväggar i femmetersrutornas begränsningar. 1983 torvades lika mycket av, främst för att följa husgrunden fram till vägs kärningen och området strax väster om vägen. Före avtorvningen var fornlämningen bevuxen med ett 15- tal närmare hundraåriga granar. Av dessa låg två som rotvältor som hade dragit upp en del sten i och utanför norra långväggen. Avtorvning med maskin hade inte utgjort någon tidsvinst i den steniga marken med många stubbar.

Schakten gavs bokstavs-beteckningar från A 1 väster till M i nordöst. Därefter mättes punkter ut på varje hel meter. Grävningen genomfördes sedan rutvis med skärslev i 10 cm skikt från långprofilen i mitten och utåt för att undvika trampande på grävd yta. Jorden sållades i såll med en maskstorlek på 5 mm. Ytan fotograferades och ritades med hjälp av 1-meterspunkterna

Skiktgrävningen ner genom kulturlagret var dels föranledd av att husgrunden förmodades vara mer skadad, speciellt i västra delen, än vad den visade sig vara, dels av torkan.

Målsättningen var att avgränsa skadade delar så snart som möjligt och å andra sidan förhindra att grunda konstruktionsdetaljer grävdes bort i den jämngrå jordmånen. Vid grävning på gränsen mellan kulturlager och steril mo kunde ej mer än otydliga indikationer av eventuella nedgrävningar urskiljas. I början av september regnade det ihållande och då framträdde det så småningom ca 120 nedgrävningar eller färgningar.

En stor lättnad för ritarbetet 1983 innebar användningen av ritfilm under den regniga hösten. En stor fördel var också att ritfilmsplaner i olika skikt lätt kunde jämföras med varandra utan tillgång på ljusbord. Under 1983 ritades det nästan uteslutande i A3-format, vilket var fördelaktigare än A 2 även på stora ytor eftersom varje plan hölls renare, den ritade ytan blev snabbare klar för avvägning och ny grävning. Dessutom var en mindre ritbräda lättare att handskas med.

Eftersom undersökningen en del dagar var för underbemannad för att bemanna fototornet i dess helhet, användes i stället det lilla tornet utan mast. I september bistods undersökningen av Lennart Carlsson från Gatukontoret som med ett arbetslag byggde två tält av trä med presenningstak av plast.

Fornlämningen och äldre uppgifter

Boplatsen ligger på en nivå av ca 81 m ö h i östsluttningen mellan en granbevuxen moränhöjd och sluttande, odlad mark ned mot den lilla Sticksjön/ Stigsjön. Sjön sänktes vid 1800-talets slut och stranden låg tidigare närmare boplatsen.

Äkromboplatsen ligger fågelvägen 1600 m norr om Högomgravfältet och 3500 m nordöst om Selångers gamla kyrka. Kända fornlämningar finns runt den forna Selångersfjärden och längs Selångersån, Robäcken och Kolstabäcken.

I motsats till Äkromboplatsen följer dock dessa i allmänhet den gamla odlingsbygden längs vattendragen och ligger vanligen under 55 m ö h. Äkromboplatsen ger trots den relativa närheten till centralbygden, ett intryck av att ligga lite avsides.

Fornlämningen Raä 2 hade vid inventeringen 1964 registrerats som en rektangulär husgrund orienterad i nord nordostlig- väst sydvästlig riktning, ca 20 m lång och 8-10 m bred. Vallarna som bestod av jord och sten var ca 2 m breda och 0,2-0,3 m höga. I södra långsidans vall iaktogs en ca 1,5 m bred öppning. Kortsidan mot väster var skadad av vägbygge.

Ca 3 m ost sydost om husgrunden registrerades en rund stensättning på ca 5 m i diameter och ca 0,4 m hög. Intill och norr om stensättningen observerades en oregelbunden stensamling, 2-3 m i diameter och 0,3-0,4 m h.

Andra lämningar som registrerats i området är Raä 243:1, Raä 243:2 och Raä 243:3, dessa har dock blivit avförda som fornlämningar i samband med en utredning 2005 (George 2005).

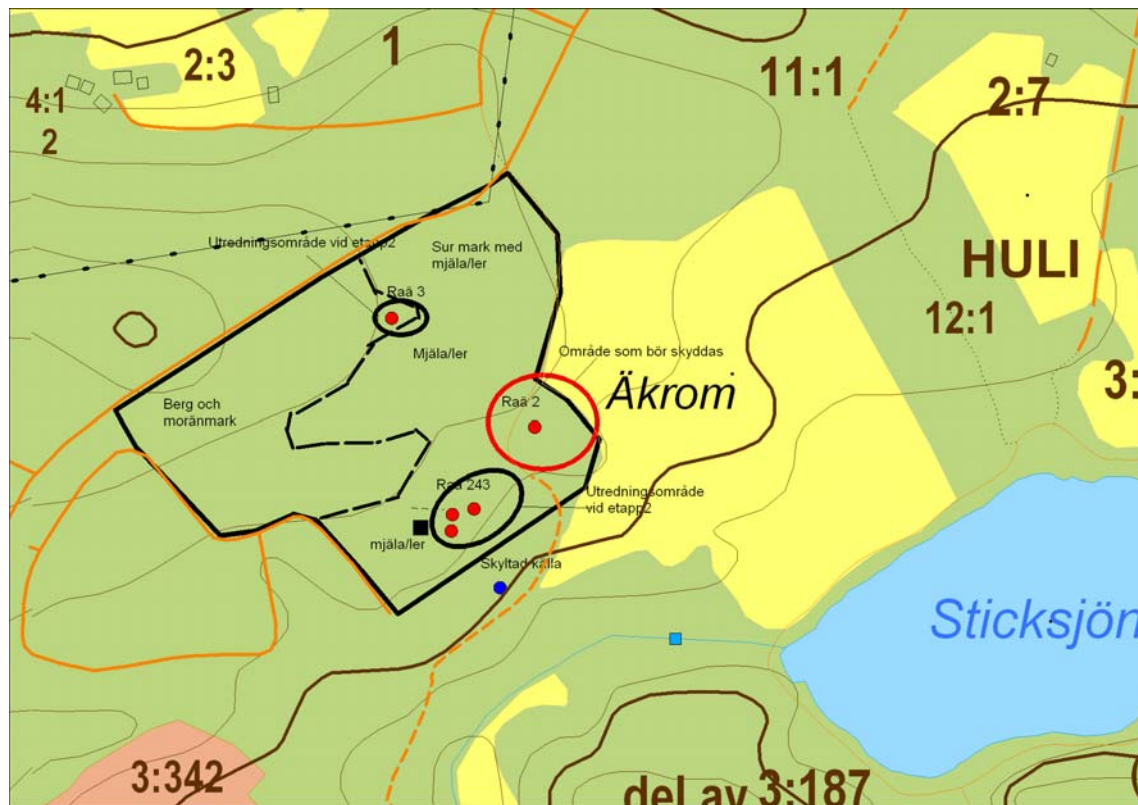

Bild 1. Karta från Läns museets utredning 2004 med ungefärlig avgränsning för jordarter inlagda.

Fastigheten Äkrom 1:14 var fram till mitten av 1800-talet bebyggd med ett bostadshus där jordbrukaren bodde. Bostadshuset och ladugården var belägna ca 150 meter norr om fornlämningen, Raä 2. Fastighetens tidigare ägare gifte sig i mitten på 1800-talet och bosatte sig på hustruns gård belägen ca 1,5 km nordväst från Äkrom 1:14. Makarna drev därefter båda gårdarna som en brukningsenhet. Bostadshuset flyttades till hustruns gård. Kvar blev en liten stuga och en mindre stall- och ladugårdsbyggnad. Äkrom 1:14 började nu kallas "Boan" d v s "fäboden".

År 1929 övertog Nanny och Harald Söderholm Äkrom 1:14. Stugan varmbonades och utbyggdes något för att bli en nöjaktig bostad för de nygifta.

En ekonomibyggnad byggdes ca 25 meter söder om "hammaren" (stenig yta) med fornlämningen. En utfartsväg byggdes till gården. Denna väg skar av västra delen av husgrundsterrassen "hammaren".

Den nya tomtplatsen valdes därför att 50 m söder därom fanns en källa som "alltid höll ymnigt och friskt dricksvatten. I övrigt blev detta område orört med undantag för en mindre schaktning i stensättningens sydöstra del vid utbyggnad av bostadshuset.

Volymen torde ha varit mindre än en m³. Vid denna schaktning som utfördes med korp och spade hittades en sländtrissa. "Det dröjde åtskilliga år innan vi begrep att den lilla stenen med hål igenom var en sådan. Efter ännu ett antal år blev vi upplysta om att platsen varit bebodd i forntid.

År 1970 dekreterade Sundsvalls stad att den skulle ha fastigheten. Det var fråga om expropriering eller en frivillig uppgörelse. Vi valde frivillig överenskommelse om

överlåtelse av fastigheten och stadsfullmäktige tog beslut i ärendet den 22 december 1970. Graven i skogen (Raä 3) hade jag upptäckt vid arbete i skogen och meddelade vid en inventering av fornlämningar någon gång på 1940-talet (Uppgifterna lämnade av Harald Söderholm, 1983 till arkeologen Anna-Lena Forsåker med anledning av den arkeologiska utgrävning som skedde sommaren 1983).

”Vid sidan av all övrig hjälp har Harald Söderholm även upplyst om att han alltid kört ut all odlingssten på Sticksjöns is så att i den mån eventuell odlingssten påförts fornlämningen är de av äldre datum.

Trots att vissa ingrepp gjordes i fornlämningen måste den ändå sägas ha kommit lindrigt undan, speciellt som Söderholms flyttade ner till sin andra gård i Bergsåker på 1940-talet. De hade annars snart tvingats bygga ett nytt bostadshus, på den uppenbart lämpliga hammaren, d v s husgrunden!” (Anna-Lena Forsåker 1983).

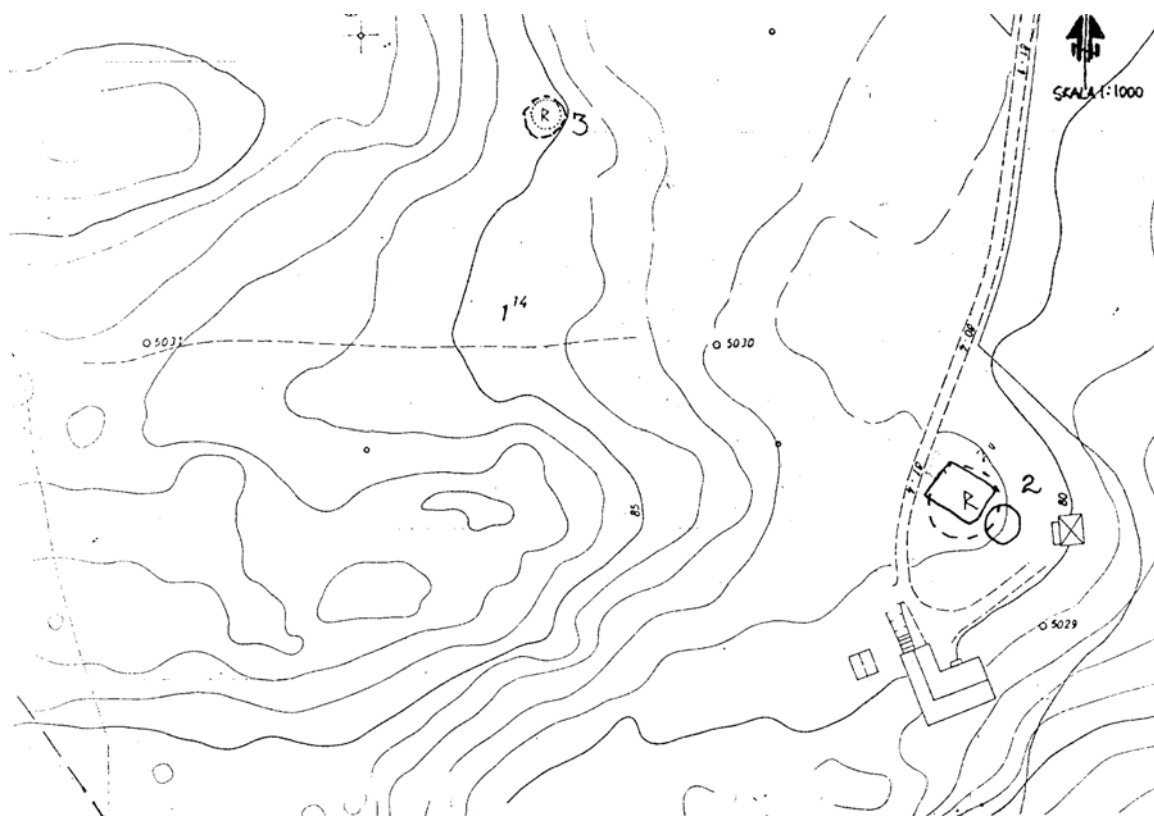

Bild 2. Översikt på den äldre gården och fornlämningarna raä 2 och 3.

Bild 3. Sländtrissan från Raä 2.

Fotad av Anna Porsmyr, Sundsvalls Museum.

Ortnamnet Äkrom

Ortnamnet Äkrom är först belagt ifrån jordeböckerna på 1500- talet. År 1543 skrevs namnet ackre med uttal av e som ett öppet ö. 1545 skrivs namnet åckre, 1546 Äkra och 1559 akru(m) där m ej är klart utskrivet. Från 1690 skrivs Äkrom och framöver med former med om. Johan Nordlander nämner i samband med ortnamnet Äkrom betydelsen åker som växer igen och ligger i träda eller linda (Nordlander 1903:252). Problemet är att ortnamnet ära bara är belagt i södra Sverige, även om Nordlander nämner ett fall från Dalarna. Ortnamnsändelser i Mellannorrland med ändelser på um och om hänförs ofta som hemnamn. Man bör vara försiktig vid bedömningen och i namnet Äkrom är det troligast att ändelsen är en dativändelse. Namnformen äckra kan säkert ha funnits från äldre delen av järnåldern och sedan dess använts in i vår egen tid där den förekommer än i dag i olika dialekter. Uppgifter om namnformen från Lennart Hagåsen (Namnavdelningen vid språk och folkminnesinstitutet i Uppsala).

Huskonstruktioner

För att sätta in järnåldershuset i Äkrom i ett större sammanhang redovisas här resultaten av tidigare husforskning.

Det typiska och mest vanliga norrländska huset från järnåldern är hus utan synlig terrass (Liedgren 1995:141). Olika typer av husgrunder, terrasskonstruktioner, konstruerades under äldre järnåldern, t.ex. husgrundsterrasser, husgrund med vallformig begränsning, husplattform, stenmursgrund, husgrunder markerade av röjda stenytor och den vanligaste

varianten är grunder som saknar tydliga markeringar före utgrävning (Liedgren 1995:135; Liedgren 1992:121) Se bild 4.

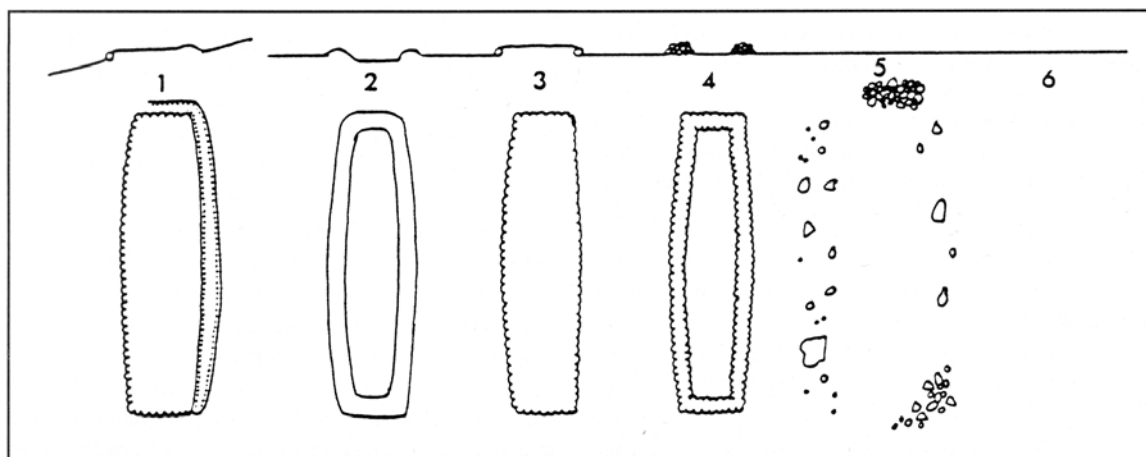

Bild 4. Från Liedgren 1992:121.

1. Terrasserad grund
2. Husgrund med vallformig begränsning
3. Husplattform
4. Stenmursgrund
5. Husgrund markerad av stenröjda ytor
6. Hus som ej är synlig vid okulär besiktning

De utgrävda flatmarkshusen har ofta kunnat uppvisa dubbla väggmarkeringar vilket kan förklaras med att man byggt om eller byggt ett nytt hus på samma plats.

Norrlands bondebebyggelse dominerades av det treskeppiga huset, alltså hus med dubbla rader av takbärande stolpar, som således delar huset på bredden i tre delar.

De norrländska husen indelas i olika typer vilka kan förekomma inom samma boplat; Flerfunktionella boningshus med härdar, treskeppiga hus utan härdar, små förråds/verkstadshus och även grophus, som dock inte är väldigt vanliga (Liedgren 1995: 131).

De tidiga husen, de tvåskeppiga, användes under senneolitikum och tidig bronsålder och då använde man en rad av takbärande stolpar. Denna konstruktion avlöstes av det treskeppiga huset där taket bars upp av dubbla rader av takbärande stolpar i olika former. Denna konstruktion användes ungefär in i vikingatid och tidig medeltid, sedan ersätts den av det enskeppiga huset som saknar inre takbärande stolpar, istället är det väggarna som bär hela tyngden (Ulväng 1992:45)

De treskeppiga husen varierar kraftigt i sin storlek. Det längsta man hittat är ca 45 m. Husen är flerdelade boningshus, ofta med en boplatssdel, kreatursdel samt en förvaringsdel/stall. I större hus kan det även förekomma fler indelningar. Se bild 5 (Liedgren 1995:132).

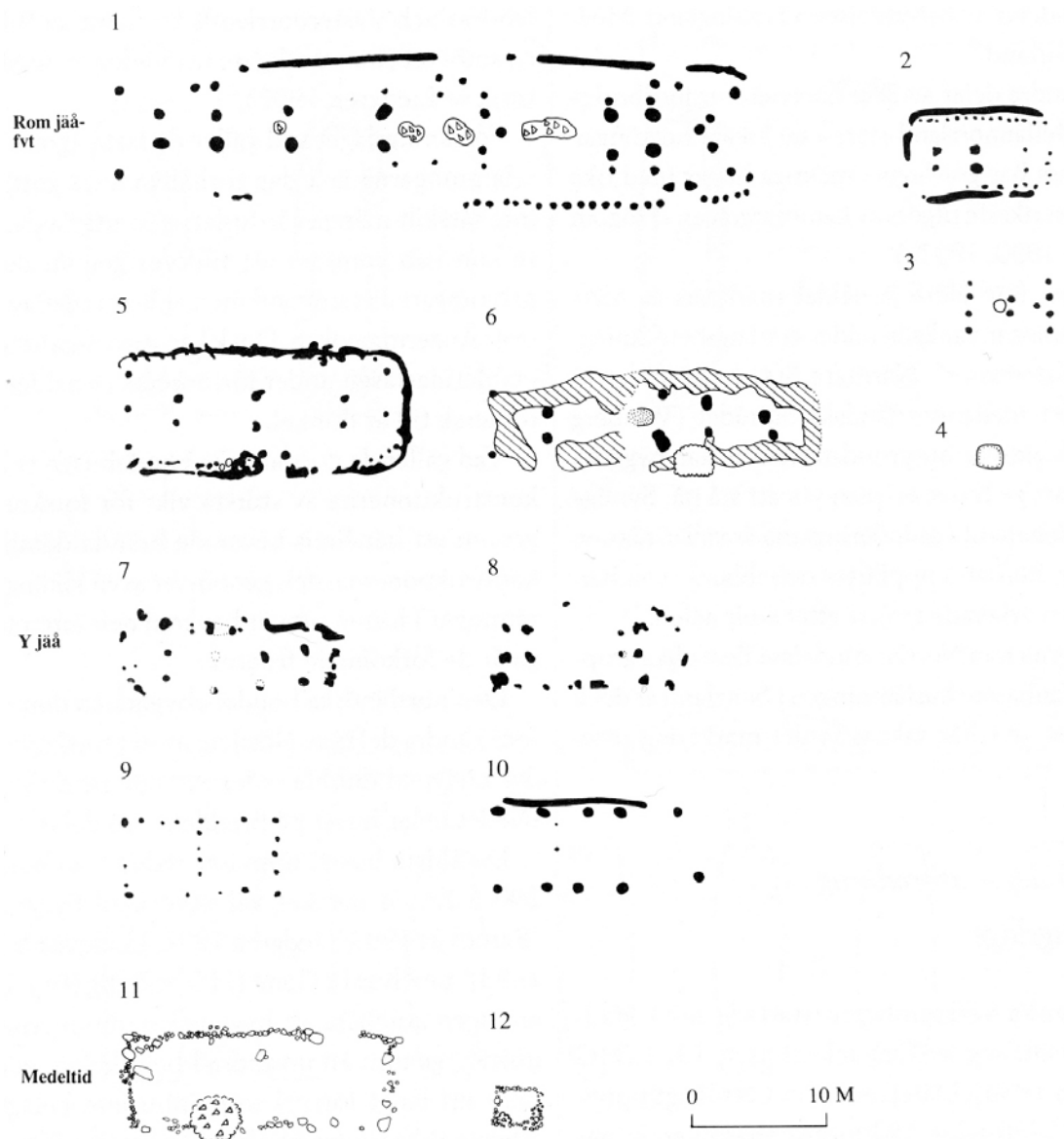

Bild 5. Exempel på lämningar efter den agrara sedentära kulturens byggnadsskick perioden 100-200 e. kr - medeltid. Från Liedgren 1995:132.

1. Långhus men bostadsdel, stall och förråd (rom jäå), hus I i Gene.
2. Verkstadshus (fvt), Hus IV i Gene.
3. Hus med kraftiga stolpar och mesula (fvt), Gene.
4. Grophus. Hus XIV i Gene.
5. Långhus utan härd (fvt), hus X i Gene.
6. Långhus med bostadsdel samt stall och förråd med välbevarade väggrester med bränd klining (fvt), hus I, Raä 98, Forsa sn, Hälsingland.
7. Treskeppigt hus, (vt) nr 20-21, Raä 1-3 Arnäs sn, Ångermanland.
8. Treskeppigt hus, (vt) nr 20-21, Raä 1-3, Arnäs sn, Ångermanland.
9. Hus med kraftiga väggstolpar (vikt) nr 22 Raä 1-3, Arnäs sn, Ångermanland
10. Hus med kraftiga väggstolpar (Y jäå) Björka, Raä 124, Hälsingtuna sn, Hälsingland.
11. Grund till timrat hus (medeltid), Björka sn, Raä 124, Hälsingtuna, Hälsingland.
12. Timrad grophuskonstruktion (medelt), Gammelvallen, Raä 45, Ångersjö sn, Härjedalen.

Husens yttre form varierar, de flesta har visat sig haft väggar med krum eller konvex form, de olika variationerna tyder på att man antagligen har laborerat med olika väggkonstruktioner, men en stegvis utveckling kan skönjas från raka ytterväggar till jämnt svängda.

Husen har haft ett smalt mittskepp, vilket ger tolkningen att det kan ha varit underbalanserat om sidoåsarna varit placerade rakt ovanför de takbärande stolparna. I vissa fall finns fler än två parställda stolpar i husen samt mesulor. I stenbunden mark har stolparna stenskotts men oftast inte i sandmark.

De nedre partierna av stolparna i flatmarkshusen verkar till stor del varit näverklädda. Stolphålen kan vara mellan 0,4- 0,9 meter djupa. Grovleken på de takbärande stolparna varierar mellan 0,2- 0,5 meter i diameter. Karakteristiskt för de treskeppiga husen i Norrland är de kraftiga stolparna i husens gavelhörn.

Avståndet mellan stolpparen i husets längdaxel varierar i hus med konvexa yttre begränsningar. Vanligast är att avståndet är störst mellan stolparna i mittpartiet och minst ut mot kortsidorna. Avståndet minskar beroende på att man ville att förhållandet mellan bockbredd och vägg skulle vara konstant genom hela konstruktionen. Där djuren varit stallade verkar det som det jämnaste avståndet är mellan stolpparen.

En typisk konstruktion för de större norrländska husen är två tätt ställda stolpar i ena änden av huset. (Liedgren 1995: 133).

Oftast har husen haft flätverksväggar tätade med lerklining, ibland finns även belägg för näver på utsidan. Ytterväggarna kan delas in i bärande och isolerande delar, de isolerande delarna i väggen kan bestå av en stomme av en syllstock med intappade flätverksstolpar. Dessa sitter i regel på ett avstånd av 0,25- 0,5 meter från varandra, stolparna är vanligen 0,05-0,08 meter i diameter och av tall eller gran.

Ingångarna är nästan alltid förlagda till långsidorna och kan markeras av indragna stolpar eller vara direkt anslutna till vägglinjen. Ibland förekommer även stensatta uppfarter till de terrasserade husen.

Härdar förekommer i två varianter en är lagd på flat mark, stenskodd och vanligtvis fylld med ett lager flata stenar, för att erhålla en plan yta har härdarna bekläts med klining. Den andra varianten är grophärden, en nedgrävd grop där man eldat. I de medelstora husen förekommer oftast bara en härd, men i större hus kan två eller fler förekomma (Liedgren 1995: 133ff).

Under yngre järnåldern förändras de treskeppiga husen, de bärande delarna i väggarna blir kraftigare och en allt större del av taket bärs av väggarna (Liedgren 1995:135). De vendeltida husen är fortfarande av treskeppig konstruktion men med kraftigare väggstolpar. Från en något yngre tid förekommer även rektangulära hus med endast kraftiga väggstolpar. (Liedgren 1995:135).

Nya konstruktionsidéer vad gäller husen började komma, även nytänkande vad gäller den funktionella indelningen av husen. Olika, oftast mindre hus, med speciella funktioner och syften kom att konstitueras den norrländska bondgården, istället för att ha allt under samma tak (Liedgren 1995: 135).

Mindre treskeppiga huskonstruktioner finns med eller utan härdar och kan ha använts till olika ändamål, såsom förrådshus eller verkstadshus.

Under yngre järnåldern började man alltså konstruktionsmässigt gå från de långa flerfunktionshusen med inre takbärande stolpar till mindre hus. Väggarna bar nu alltmer av husens hela tyngd. Alltfler fristående byggnader anlades, dock var det inte ett skarpt avbrott i konstruktionen utan det skedde successivt (Ulväng 1992:29). Olika konstruktioner har använts i byggnaderna, det finns hus där väggarna har haft stolpar och en mittstolpe har stöttat takåsen, hus där väggarna varit stolpburna och hus där väggarna stått på stensyll (Ulväng 1992:30f).

Det underbalanserade huset har ett smalt mittskepp och stort spann mellan stolpparen. Utvecklingen mot denna konstruktion syns tydligt i hela Skandinavien och i Norrland ser man denna utveckling runt 300/400 e. kr. När mittskeppen blir smalare blir också väggstolphålen grundare eftersom man inte gräver ner dem lika djupt, spannen mellan bockarna blev också större i och med att trycket på sidoåsarna minskade behövde man ett mindre antal stolpar att bära upp taket. I samband med att man började använda den

underbalanserande konstruktionen började man också nyttja en ny typ av gavel, den raka med två eller tre kraftiga stolpar.

De underbalanserade husen användes ungefär in till vikingatid, och i norr i alla fall in i vendeltid och ersattes så småningom av stolphåls och stensyllshus (Ulväng 1992:32ff).

Järnåldersbebyggelsen i Mellannorrland

Det ekonomiska system som låg till grund för den äldre järnålderns bofasta bebyggelse baserades på boskapsskötsel och sädesodling. Dock kan man se en ganska stor variation i försörjningen på olika gårdar, vissa har störst tyngdpunkt på jordbruk, andra på boskap eller jakt och insamling.

Den norrländska bondgården var en ensamgård som ägdes av den familj som bodde på gården. De hade åkrar i närheten som de stenröjde, bearbetade med årder och gödslade kraftigt, huvudgrödan var skalkorn. Dessa gårdar var självförsörjande, jakt, fiske och fångst hade en marginell roll för de flesta gårdar, vilket man kan se på de begränsade fynd av ben från vilda djur man hittat (Liedgren 1992:213).

Bebyggelseutvecklingen i Mellannorrland kan bäst beskrivas som en successiv och kontinuerlig ökning av antal gårdar fram till ca 600 e. kr (Liedgren 1992:212).

Från 600-talet e. Kr har en kraftig regress i bebyggelseutvecklingen i Mellannorrland satt in enligt Liedgren (Liedgren 1995:123). Detta behöver dock inte vara vedertaget överallt, vid undersökningarna för Vedaprojektet grävdes bl.a. Lappnäset och Gallsättersboplatserna. På Lappnäset har man C-14 dateringar från ca 430- 1005 e. kr med betoning på århundradena 600- 900 e.kr. Odlingsverksamheten ser ut att ha gått ned på 700-800 talet e. Kr enligt en pollenanalys från Böletjärnen, gården har fortsatt att vara bebodd under denna tid men ekonomin har antagligen haft en starkare inriktning på jakt, fiske och insamling. En del gårdar omlokaliseras också som Gallsätters, där man tror att gården existerat till ca 600 e. kr för att sedan flyttas till platsen för nuvarande Gallsätters by (Forsberg 1997:177).

Det finns nästan lika många dateringar registrerade i Adin (arkeologisk databas i Norrland) under vendeltid (37 poster) som under vikingatid (44 poster).

Boplatsskontinuitet

Sedan 1970- talet har det varit känt att sporadiska nedslag av sädesodling förekommit under yngre stenålder och bronsålder i Ångermanlands, Medelpads och Västerbottens dåtida kustland. Detta tillhörde antagligen grupper som hade fångst och jakt som näringsbas och tog upp sädesodlingen på sidan, men någon sedentär agrar utveckling sker dock inte under stenåldern eller bronsåldern i mellannorrland. Pollenanalyser från bland annat Hälsingland visar att sädesodling inte började förekomma kontinuerligt förrän förromersk järnålder (Baudou 1997:13ff)

Indikatorer på att en etablering av permanent jordbruk ägde rum redan under förromersk tid i norra Ångermanland och Jämtland har hittats, man har även sett detta genom bland annat pollenanalyser. Under yngre järnåldern når den fasta odlingen norra Norrbottens kustland (Liedgren 1995:141).

En fornlämning i Lucksta i Attmars sn, Medelpad, anses tillhöra en av de platser som har de äldsta spåren efter jordbruk i Västerbottens kustland. 1983 gjordes där en undersökning, till början för att undersöka en skadad grav, men man hittade även en terrass, stensättning och spår av odling. De äldsta dateringarna kommer från material ur årderspår och är från

förromersk/romersk järnålder. Liksom i Åkrom hade husgrunden terrasskonstruktion (Broadbent 1985:387ff).

På senare år har många pollenanalyser från Mellannorrland presenterats för att försöka fastställa etableringen och kontinuiteten av den fasta jordbrukande bebyggelsen under järnåldern. Många kustnära diagram uppvisar en kortvarig odlingsperiod under slutet av bronsåldern bland annat i Medelpad, Ångermanland och södra Västerbotten, där har man hittat pollen från sädesslag och ogräs (Engelmark 1997: 45).

Under 500 talet e. Kr skedde återigen stora omvälvningar i de germanska områdena och så även i Mellannorrland. Detta har visat sig genom olika förändringar i fyndmaterial och lämningar. Selinge t.ex. redovisar en tydlig fyndnedgång i Medelpad och Ångermanland under vendeltid (Ramqvist 1994:60). ADIN (Arkeologisk databas i Norrland) visar att skillnaden mellan antalet vendeltida och vikingatida poster är liten.

Förändringar inom bebyggelsen skedde på olika sätt, en del platser verkar helt ha upphört andra relokaliseras, ett exempel är Gene. Man kan ofta se tre olika förändringar under denna tid; bebyggelsestrukturen ändras, hustypen ändras och det kulturella landskapet ändras, detta tog plats under ca 500/600 talet e. Kr, med vissa undantag på några hundra år på vissa platser, och olika förklaringar har givits till detta t.ex. kan järnåldersgårdarna i många fall ha flyttat upp på gårdslägen som finns under historisk tid (Ramqvist 1983:191).

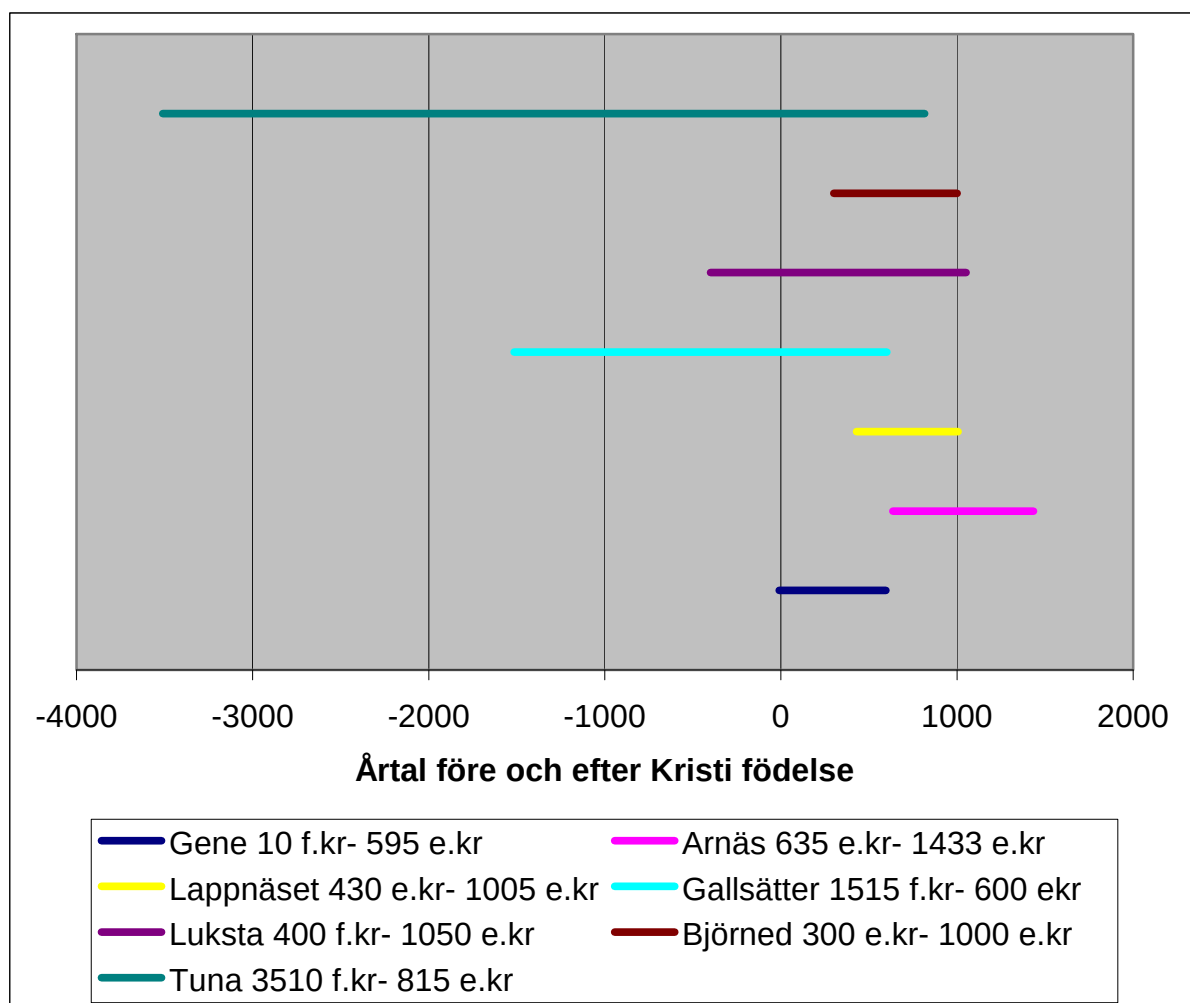

Bild 6. Diagram över fornlämningar som innehåller bebyggelse från järnåldern i Mellannorrland.

Anläggningsbeskrivningar

Husgrunden var synlig genom dess vallar av sten och jord. Vallarna uppfattades av fornminnesinventeringen som ca 2 meter breda och 0,2- 0,3 meter höga. Husgrundens yttre mått var ca 20 x 8-10 meter i nord nordostlig- väst sydvästlig riktning. Husgrunden gav intrycket att vara lätt förhöjd, trots att den inte höjde sig mer än ca 0,5 meter över den närmaste omgivningen i norr och 0,1- 0,9 meter i den södra delen. Mot ost sydost fortsatte den naturliga sluttningen så att skillnaden i höjd mellan husgrunden och "svackan" mellan denna och därpå följande s.k stensättningen fornlämning 2:1 som mest var ca 0,4 meter.

Efter avtorkningen visade sig vallarna endast delvis vara så breda som inledningsvis angavs. Endast mittpartiet av den södra långsidan var så bred som ca 2 meter. Dess västligaste del bestod av en 5,5 meter lång sträcka som innehöll avsevärt mindre mängd sten. Ett 40- tal stenar 0,1- 0,6 meter i diameter, bildade en oregelbunden stensträng. Mittendelen av södra långväggen bestod av ett 80- tal stenar 0,1- 1,05 meter i diameter. De flesta av dessa stenar var inte större än ca 0,5 meter i diameter, men ett tiotal var större. Ost sydost om denna följer en sträcka vilken fornminnesinventeringen tolkade som en ca 1,5 meter bred ingångsöppning. Denna nästan helt stenfria sträcka följs av långsidans sista 5 meter. I denna ingår endast två stycken större stenar 0,6- 0,8 meter i diameter och i övrigt ett 15- tal stenar 0,1- 0,4 meter i diameter. Den stenfria eventuella öppningen skiljer sig inte så mycket från resten av den östligaste sidan av södra långsidan. Den östra gavelns yttre längd var ca 8 meter. Södra halvan av den innehöll ett 15- tal stenar, 0,1- 0,5 meter i diameter, samt en större sten 0,95 meter i diameter.

Stolphål

Huset har sannolikt haft två inre stolphålsrader. I något fall synes stolparna ha ersatts med en stolpe som placerats intill den gamla. Ingen stolpe var bevarad i den genomsläppliga mon. I ett par fall kunde man däremot se stolpens ursprungliga omfång i profil.

Härdar

I husgrunden fanns två säkra härdar. Den östligare, F 8 var 0,37 meter djup och gav intryck av att ha överlagrats något redan under husets användningstid. Härden D 1 låg centralt i husgrunden och var endast 16 cm djup. Denna hade ett starkt kol och sothaltigt material som låg nära grästorven och bör ha använts under slutet av bosättningen. Längst i väster låg en härd mitt i huset vars undre gräns endast låg 18 cm under grästorvens yta. Härden gick visserligen ner något i steril mo men den bröt ett blekjordsskikt vilket sedan inte återkom mot vägskärningen. Härden måste betraktas som osäker. I närheten av centralhärden D1 låg tre gropar av lite olika karaktär.

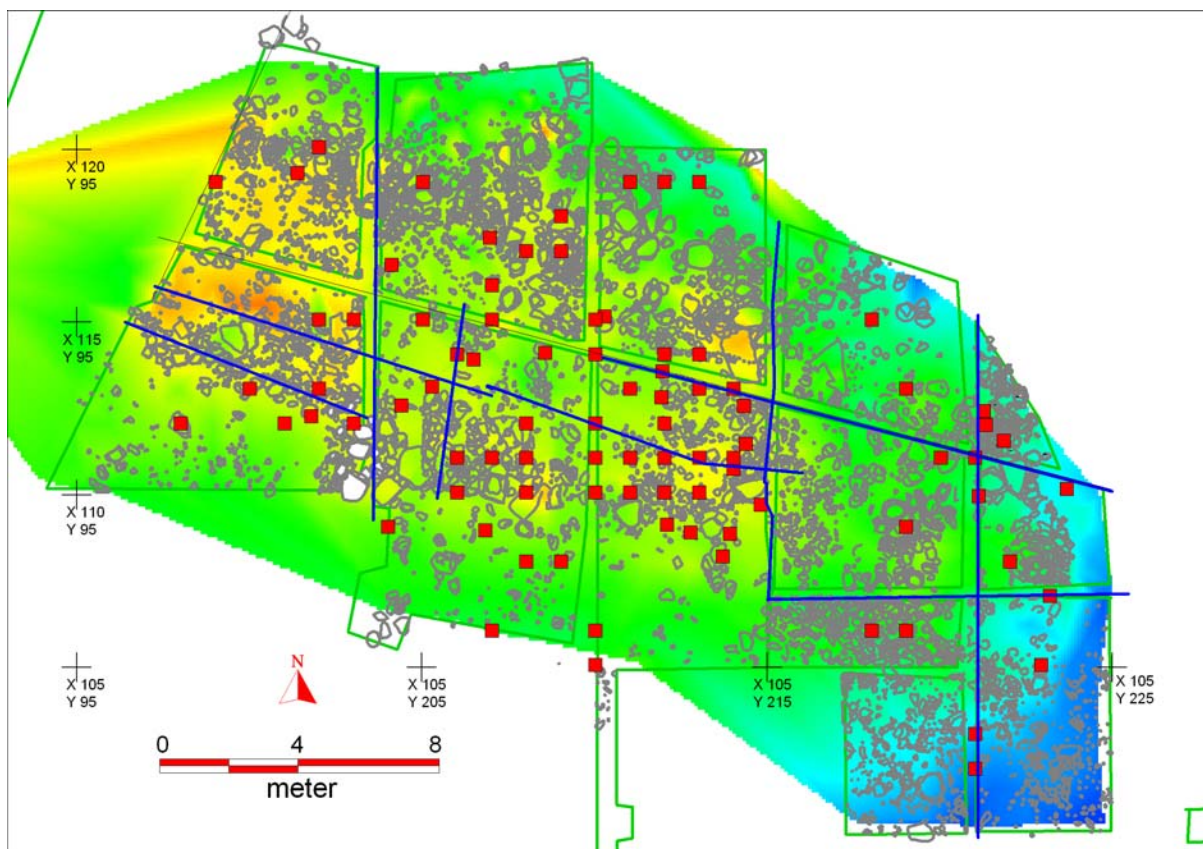

Bild 12. Stenpackningen från första, andra och tredje dokumentationsnivåerna inlagda med en terrängmodell som bakgrund. De röda fyrkanterna markerar fyndens lägen, de blå strecken markerar profiler.

Fyndmaterialet

Fyndmaterialet var tämligen magert trots att man sållade jorden i finmaskiga såll, ingen keramik hittades. En mängd av vad som troddes vara bränd lera tillvaratogs vid undersökningarna men vid närmare koll i samband med rapportskrivningen bedömdes de vara skenhålla. En sländtrissa, 39-40 mm i diameter och 15-16 cm tjock, med ett hål på 11 diameter, hittades strax utanför husgrunden sydöstra hörn vid grävningsarbeten av Harald Söderholm. Sländtrissan är ornerad med stuckornering som går radiallyt utåt från mitthålet. Sländtrissan förvarades av Harald Söderholm i sitt hem. Efter hans död visade dottern Anna-Greta Söderholm sländtrissan för Margareta Bergvall som då arbetade på Sundsvalls museum. Museets fotograf fotograferade sländtrissan, men den förvaras fortfarande hos Anna-Greta.

En sälja av järn som Ingmar Janson och Else Nordahl daterade till folkvandringstid eller möjligtvis äldre vendeltid hittades också, samt en svarvad benknopp till bennål från folkvandringstid/ vendeltid. Övriga fynd var järnknivar, nitar, spikar, en halv vävtyngd samt små fragment bränd lera. En av knivarna som hittades hade en böjd spets och kan eventuellt vara ett husoffer.

Bild 13. Nit.

Bild 14. Spik.

Bild 15. Del av tränsbett.

Bild 16. Sölja från Raä 3.

Söljor hittas ofta i gravar. Liknande söljor och knivar från Gotland dateras till omkring 400/ 500 e. kr.

Bild 17. Järnkniv från Raä 2.

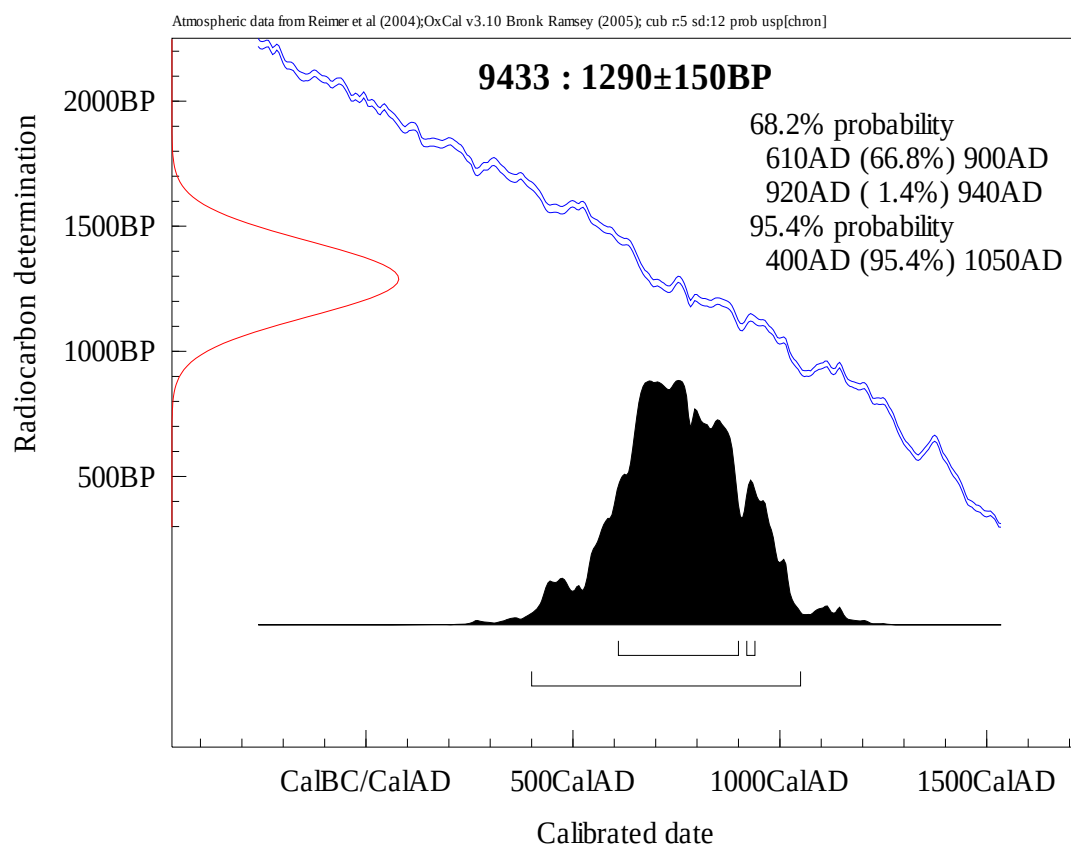
¹⁴C-dateringar

Tre ¹⁴C- analyser gjordes på kolprover som togs ur makrofossilprov. Makrofossilproverna innehöll inte många förkolnade frön, varken ogräs eller frön från odlade växter framkom. Istället var de flesta från växter vanliga i skog eller skogsgläntor (gran, ene, mjölm). Några prover innehöll mycket litet kol, t.ex. JP 14 och JP 9. Andra innehöll stora mängder förkolnat material, främst granbarr t.ex. från JP 7 och JP 4. Man kan av det dra slutsatsen att huset inte har brunnit samt att en eller flera skogsbränder gått fram över platsen för fornlämningen.

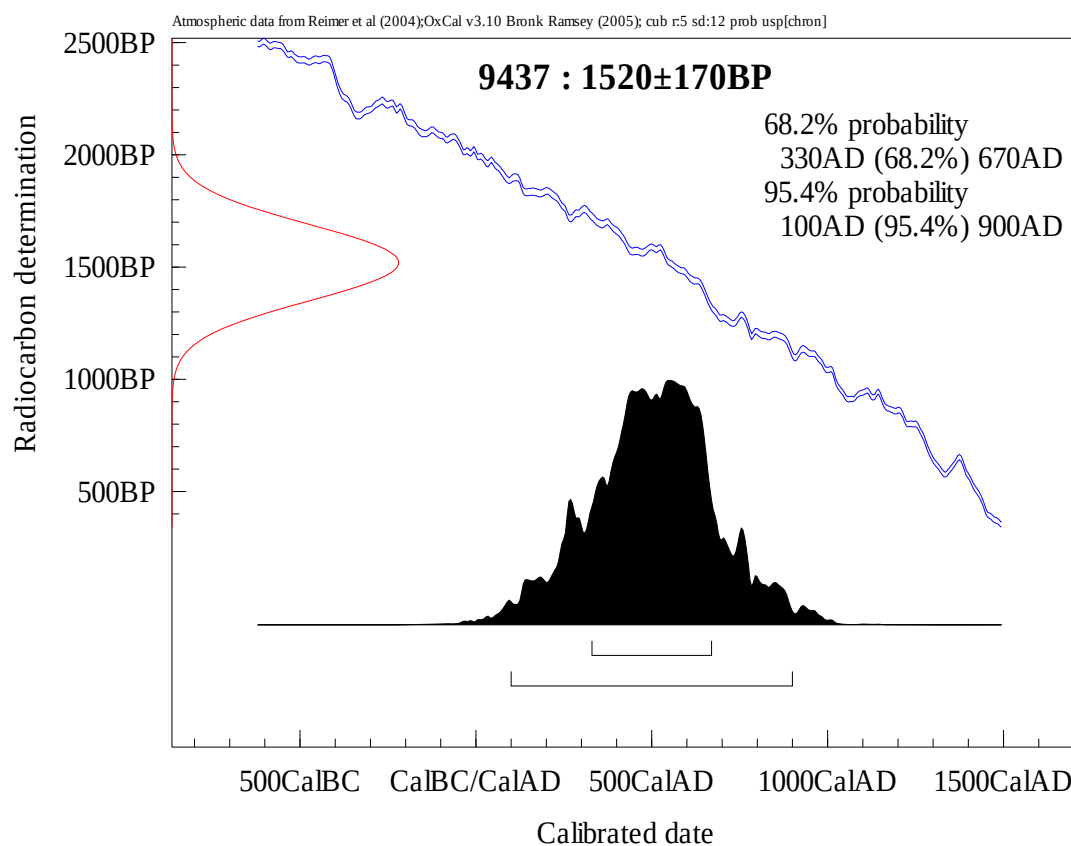
Det finns två ¹⁴C- analyser av material från huslämningen (Raä 2). Prov St 9433 har ett centrumvärde på 1290 +/- 150 år BP. Med 66,8% sannolikhet hamnar dateringen mellan 610-900 AD. Med 95,4% sannolikhet hamnar dateringen mellan 400-1050 AD.

Prov St 9437 har ett centrumvärde på 1520 +/- 170 år BP. Med 68,2% sannolikhet hamnar dateringen mellan 330-670 AD. Med 95,4% sannolikhet hamnar dateringen mellan 100- 900 AD.

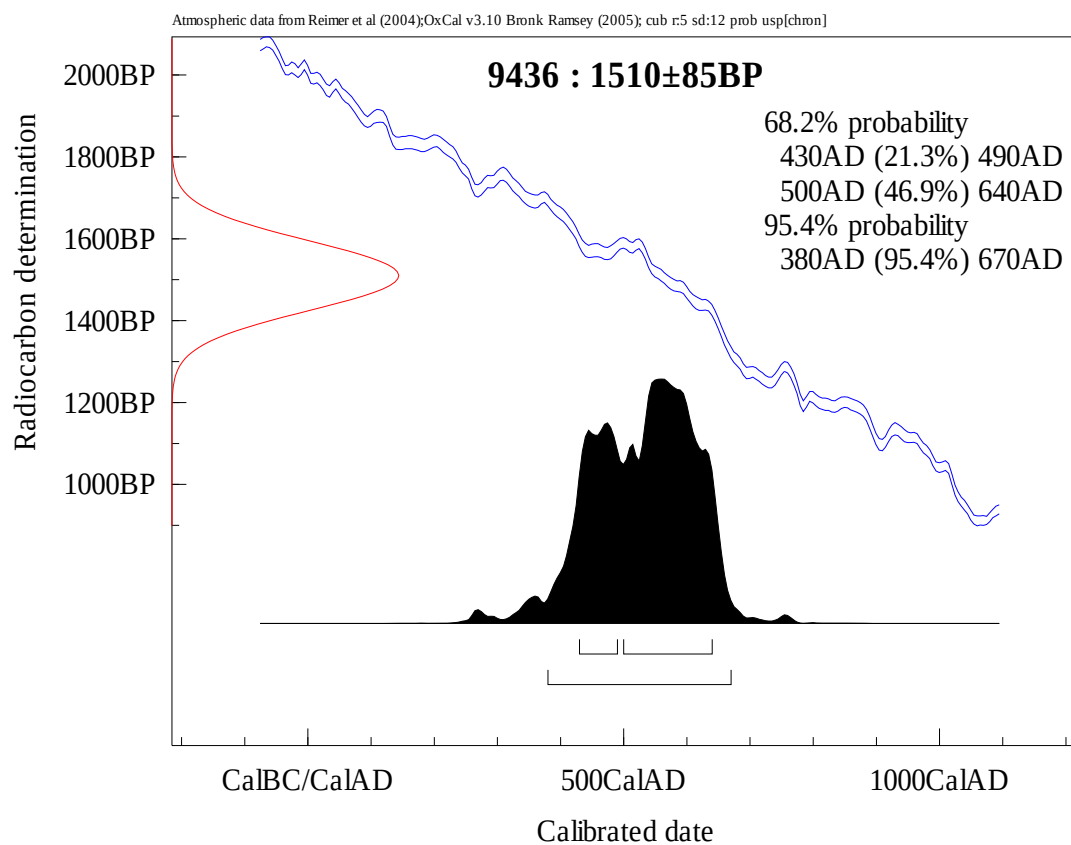
¹⁴C- analysen från graven (prov St 9436 från Raä 3) har ett centrumvärde på 1510 +/- 85 år BP. Med 68,2% sannolikhet hamnar dateringen mellan 430-640 AD. Med 95,4% sannolikhet hamnar dateringen mellan 380-670 AD.

St 9433 från Raä 2.

St 9437 från Raä 2.

St 9436 från Raä 3.

Makrofossilanalys

Makrofossilanalys gjordes på 17 olika jordprover

Jordprov nr	Sort	Förklaring	Mängd
1	Juniperus	En	2,5
	Poaceae	Gräs	1
	Fragment indet.		1
2	-		
3	-		
4	Juniperus	En	18
	Picea	Gran	2
	Viola	Viol	2
	Rosa?	Ros	1
	Granbarr		stor mängd
	Råttlort		1
5	-		
6	Arctostaphylos	Mjölom	1
	Picea	Gran	1
7	Vicia	Vicker	1
8	-		
9	-		
10	-		
11	-		
12	-		
13	Picea	Gran	2
14	-		
15	-		
16	Rubus	Bär, ev.hallon	1
	Vicia	Vicker	1
	Juniperus	En	1
17	-		

Osteologi

Material och metod Raä 2:

Sammanlagt har 8,12 gram (77 stycken) brända ben analyserats. Benfragmenten var starkt fragmenterade och har en medelstorlek på 0,4 mm vilket påverkat identifieringsmöjligheten. Benmaterialet är gulbeige till färgen. Analysen utfördes okulärt och med hjälp av komparativa samlingar på Osteoarkeologiska Forskningslaboratoriet, Stockholms universitet.

Resultat av benmaterial från Raä 2:

Av det totala antalet benfragment har endast ett rörben och ett revben identifierats till art d.v.s. hare (*Lepus timidus*). Utöver dessa har endast en indelning i stort alternativt litet däggdjur samt liten ungulat (hov- eller klövdjur) varit möjlig att göra. I den senare gruppen

ses exempelvis svin, får och get. I gruppen litet däggdjur har endast långa rörben identifierats (*ossa longa*) med fem benelement som av benstrukturen att döma troligen tillhör vuxna djur. I gruppen liten ungulat har revben, metapodium, skenben samt halskota identifierats. Vidare har endast ett rörbensfragment från stort däggdjur bestämts. Majoriteten av benfragmenten tillhör de s.k. köttrika regionerna men då benmaterialet är av sådan ringa art görs ingen vidare tolkning kring detta. Inga slakt- eller huggspår har noterats på benfragmenten vilket också kan bero på dess höga fragmenteringsgrad.

Tabell: Analyserat benmaterial från Raä 2

	<i>Antal</i>	<i>Vikt (g)</i>
Hare	2	0,04
Liten ungulat	8	2,12
Stort däggdjur	1	0,97
Litet däggdjur	5	1,13
Oidentifierat	61	3,86
<i>Summa</i>	<i>77</i>	<i>8,12</i>

Raä 3:

Sammanlagt har 470,18 gram (1652 stycken) brända ben analyserats. Benfragmenten var starkt fragmenterade och har en medelstorlek på 0,5 mm. Detta påverkade möjligheten till identifiering. Här måste både tafonomiska förhållanden där jordmån, förbränningstid och graden av förbränning beaktas vid studiet av benmaterialets skick och utseende. Benmaterialet är gulbeige till färgen vilket tyder på en hög förbränningsgrad (Bukistra & Ubelaker 1994:95). Vidare sågs ingen sot på benfragmenten. Forskning har visat att sedvänjan att rentvätta benen oftare utförts under tidig järnålder för att under sen järnålder nästan helt vara borta (Sigvallius 1994:118ff). Den låga benvolymen ger en antydning att majoriteten av benen saknas. Studier som utförts av nutida kremeringar visar att benvolymen efter bränning av en vuxen man ligger mellan 1001,5-2422,5 gram och för kvinnor var medelvärdet 590 gram lägre (McKinley 1993: 285ff). Benmaterialets ringa volym kan ha flera olika orsaker där bl.a. de tafonomiska processerna kan ha brutit ner större delen av materialet. Man kan inte heller utesluta att man begravt endast delar av det totala brända benmaterialet. Benmaterialet uppdelades efter art, benslag, del samt skelettsida. För åldersbedömning (biologisk ålder) har skallsömmarnas (suturer) grad av sammanväxning och kraniets inre struktur (diploë i jämförelse med tabula interna och externa) studerats. Ingen könsbedömning kunde utföras.

Som komparativt jämförelsematerial har Osteoarkeologiska forskningslaboratoriets referenssamling, Stockholms universitet använts.

Resultat Raä 3:

Av det totala antalet benfragment har 355 stycken (22 %) eller 58 % i vikt identifierats till art och eller benslag. Av dessa har 274 (16,6 %) på 236,76 gram identifierats till människa (*Homo sapiens sapiens*). Utöver detta har hund (*Canis familiaris*) identifierats med 6 benfragment med en vikt av 0,94 gram.

Tabell: Identifierade benfragment från Raä 3

Art	Kranium	Tänder	Bål	Övre extremitet	Nedre extremitet
Människa	159	1	2	13	13
Hund	-	-	2	1	3

Benfragmenten från människa utgjordes i majoritet av skalltak (*neurocranium*) och långa rörben (*ossa longa*) där 86 stycken av de senare dock inte varit möjliga att identifierats till benslag utan efter benstrukturens beskaffenhet. Utifrån rörbenen och skalltakens tjocklek ger de en indikation på att tillhöra en vuxen individ. Vidare kan skallsömmarna inre kompakta ge vägledning efter Holck (1996:95ff) och ger en antydning till att individen tillhör åldersgruppen Maturus (35 - 64 år enl. Sjøvold 1978). Utöver dessa benfragment har inga andra givit möjlighet till åldersbedömning. Ett hälben och ett skalltaksfragment gick båda att sidobestämmas till höger sida.

Inslaget av djur i gravar och även inblandningen av desamma har skiftat över tiden. Under den romerska järnåldern saknas djur i gravarna för att sedan bli vanliga inslag under vendel- och vikingatid (Gejvall 1961:160). Inslaget av hund i gravarna ökar från tidig järnålder till sen järnålder. Det har inte påvisats någon skillnad mellan individens kön och inslaget av hund i graven (Sigvallius 1994:67). I detta material utgjorde benfragmenten från hund av 3 fingerben, två halskotor samt ett handrotsben från höger

Beskrivning av graven

Sydöstra kvadranten: Efter avtorvning syntes den ingrävda "rännan" som uppkommit i samband med plundring. I ytan rikligt med 0,2- 0,6 meter stora stenar, stenigast i rännans botten. Jord från jordmanteln i väster och mot blocket i östra delen av "rännan". Efter ritning och avvägning plockades övre "stenskiktet" bort. Därunder 0,2- 0,5 meter stora stenar, vara två 0,5 meter långa och 0,25 meter breda stenar. Sannolikt var även dessa stenar något omrörda i samband med plundring

Sydvästra delen: efter avtorvning och nedrensning framkom en 0,05- 0,2 meter tjock jordmantel (minsta måttet i plundrade gropan) med enstaka 0,1- 0,25 meter stora stenar synliga i ytan. En svag sotfärgning syntes under torven med en tjocklek intill 0,5 cm. Efter nedrensningen till "kärnröset" visade sig stenpackningen i detta vara ca 2 meter i vardera riktningen från profilkorset. Utanför den relativt väl avgränsade "stenpackningen" var ett hårdare packat parti med moigt, rödaktigt material. I detta enstaka 0,05 meter i diameter stora stenar. I ytan av detta parti fanns sotiga fläckar, den hårt packade "vallen" var ca 0,75 meter bred. Utanför denna en ränna som var 0,6- 0,7 meter bred och 0,1- 0,2 meter djup.

Nordöstra delen: Efter avtorvning framkom en jordfläckad yta, med enstaka stenar, flest i centrumdelen. I ytterkanten mer som en krans av stenar, gav intryck av att vara en mer "plåtårtad" yta, som själva högfyllningen är lagd på.

Denna relativt platta yta hade sot och mörkfärgningar i ytan. Ytan var tydlig i ytterkanterna, i mitten mindre tydlig. Fyllningen bestod av rödaktigt moigt rostjord. I mitten ett tjockt blekjordsskikt (0,05 meter tjockt). Jordprov togs från den sotiga ytan på "plåtå". Ben påträffades i några få exemplar i materialet ovanpå sotskiktet.

Arbetsbild från undersökningen av Raä 3.

Fornlämning Raä 3 (fotad av Peter Persson på 2000-talet årtionden efter att undersökningen slutförts .

Tolkning och diskussion

Vid utgrävningen i Äkrom framkom inte mycket material, varken i form av fynd eller konstruktionslämningar från huset Raä 2. Dateringarna från husgrunden är från ca 100 och 400 e. Kr. De få fynden kan betyda att Äkromboplatsen inte användes under någon längre tid.

Det kan även vara så att man inte grävt ut platsen helt under 1982- 83 och att det fortfarande kan finnas material kvar på platsen som skulle kunna ge mer information. Flera schakt drogs emellertid utanför huset, men ingenstans fanns tecken på större kulturpåverkan. Sannolikt hade marken också varit utsatt för plöjning.

Husets konstruktion har tyvärr inte gått att klarlägga på ett tydligt sätt. Konstruktionerna var svåra att urskilja. Husets ungefärliga längd och bred kan dock ungefärligt uppskattas till omkring 6 x 24 m.

Under tidigt 1980-tal var inte husforskningen lika utvecklad som den var 10-15 år senare till följd av alla stora exploaterings och forskningsundersökningar. Dessa faktorer är förmodligen orsaken till att inte flera anläggningar kunde urskiljas.

Den anläggning som före undersökningen antogs vara en grav (Raä 2:1) i anslutning till husgrunden visade sig vara något annat. Ungefär på platsen för anläggningen hade den tidigare ägaren av fastigheten påträffat en ornerad sländtrissa.

Graven i Äkrom ligger ganska långt ifrån den samtida gården. Järnåldersforskningen i Mellannorrland har visat att det var vanligast att gravarna låg i direkt anslutning till boningshuset eller gårdstunet, trots detta är det ändå troligast att graven Raä 3 tillhört gårdsenheten vid Raä 2. De ben som hittats tyder på någon sorts hållning av hov eller klövdjur, ben från hare tyder på jakt av vilda djur.

Den ringa mängden sot vid undersökningen av graven (Raä 3) kan tyda på gravbålet låg någon annanstans. Det skulle också förklara varför inte större mängd ben påträffades i graven. Benen har möjligen tvättats då de inte var särskilt sotiga.

Tekniska och administrativa uppgifter

Den sammanlagda undersökningsytan var ca 350 m².

Undersökande institution var Länsmuseum Västernorrland

Lägesangivelse i rikets nät: Koordinater, Raä2: x 6923 500, y 1575 410. Raä3: x 6923575, y 1573312

Höjd över havet: Raä2: 75-80 m ö h, Raä3: 85-90 m ö h.

Ekonomiska kartan 17 H 4f,

Länsstyrelsens dnr: 11.391-4680-78

Länsmuseets dnr: 2007/00191. äldre dnr: 46/1979

Riksantikvarieämbetet dnr: 5680/1984, 6278/1978

Län: Västernorrland

Landskap: Medelpad

Kommun: Sundsvall

Socken: Selånger

Fastighet: Äkrom 1:14

Undersökningstid: Juni till augusti 1982, juni till oktober 1983

Personal: Fältarbetsledare: Margareta Bergvall, Anna-Lena Forsåker och grovarbetskraft.

Rapportsammanställning: Madeleine Sjölander

Dokumentationsmaterial i form av fältanteckningar, ritningar, konserveringsrapport, fotografier, dagböcker mm förvaras på Länsmuseum Västernorrland.

Referenser

- Baudou, E. 1997. Om uppkomsten av järnålderns jordbruksbyggd i Mellannorrland och boplatsen vid Tuna kyrka. I: Gullberg, K. (red). 1997. *Arkeologi i mittnorden*. Vasa.
- Broadbent, N. 1983. *New Knowledge of Early Iron Age Settlement in Northern Sweden. Cooperation between the University of Umeå and the Västernorrland County Museum*. I: In Honorem Evert Baudou. 1985. Umeå. Dep. Of Archaeology University of Umeå.
- Bukistra, J.E. 1994. *Standards. For Data Collection from Human Skeletal*
- Engelmark, R. 1997. Övergången bronsålder/ järnålder i Mellannorrland. I: Gullberg, K. (red). 1997. *Arkeologi i mittnorden*. Vasa.
- Forsberg, L. 1997. Lappnäset. En yngre järnåldersgård i Nora socken, Ångermanland. I: Gullberg, K. (red). 1997. *Arkeologi i mittnorden*. Vasa.
- Gejvall, N.G. 1961. Anthropological and Osteological analysis of the skeletal material and Cremated Bones from Simris 2³, Simris . Parish. Stjernquist. B: *Bronze Age Problems in the Light of Simris Excavations*. Acta Lund. Ser in 4⁰ No 5. Lund.
- George, O. 2005. Särskild utredning etapp 1 och 2 inom Äkrom 5:3 inför byggande av bostadsområde. Läns museet Västernorrland. Kulturmiljöavdelningens rapport 2005:2.
- Holck, P. 1996. *Cremated bones. A medical-anthropological study of an archaeological material on cremation burials*. Antrophologiske skrifter nr 1. Anatomisk institut. Oslo Universitet.
- Liedgren, L. 1992. *HUS OCH GÅRD I HÄLSINGLAND*. Umeå.
- Liedgren, L. 1995. förhistoriska bebyggelselämningar i Norrland. I: Göthberg, H; Kyhlberg, O. & Vinberg, A. (red) 1995. *HUS & GÅRD i det förurbana samhället. Rapport från ett sektorsforskningsprojekt vid Riksantikvarieämbetet*. (Artikeldel). Stockholm.
- Lindqvist, A-K. 1994. Förromersk och romersk järnålder i Ångermanlands kustland. En mångkulturell variation inom en region. I: Gullberg, K. (red). 1994. *Järnålder i mittnorden*. Vasa.
- Lyman, R. L. 1994. *Vertebrate Taphonomy*. Cambridge University Press.
- Nordlander, J. 1903. *Medelpads äldre byanamn*. Norrländska samlingar. Häfte 5.
- O'Connor, T. 2000. *The Archaeology of Animal Bones*. Sutton Publishing, Somerset.
- Ramqvist, H, P. 1983. *Gene*. Umeå.
- Ramqvist, H, P. 1994. Bebyggelsekontinuitet i Ångermanland. Undersökning av den yngre järnålderns och medeltidens gårdslämningar på Arnäs backe. 1994. I: Gullberg, K. (red). 1994. *Järnålder i mittnorden*. Vasa.
- Sigvallius, B. 1994. *Funeral pyres. Iron Age Cremations in north Spånga*. diss. Stockholm.
- Silver, I.A. 1969. *The Aeging of Domestic Animals*. I Science in Archaeology.
- Sjøvold, T. 1978. *Inference concerning the age distribution of skeletal populations and some consequences for paleodemography*. Anthropol. Közl. 22, 99-117.

Ubelaker, D.H. 1989. *Human Skeletal Remains*. 2nd ed. Taraxacum Press, Washington, D.C.

Ubelaker, D.H. *Remains*. Arkansas Archaeological Survey Research . Series no, 44. Arkansas

Ulväng, G. 1992. *Mälardalens hustyper*. Uppsala universitet.

Muntliga referenser:

Bergvall Margareta

Hagåsen Lennart

Söderholm Harald

Internetreferenser:

George Ola. Rapport 2006;10. www.ym.se/kuskapsbanken/rapporter/2006-10.pdf

Bilagor

1. Fyndlista
2. Kartor över området
3. Beskrivning av lager rutor och anläggningar
4. Fotolista
5. Dagboksanteckningar
6. Profiler
7. Osteologi

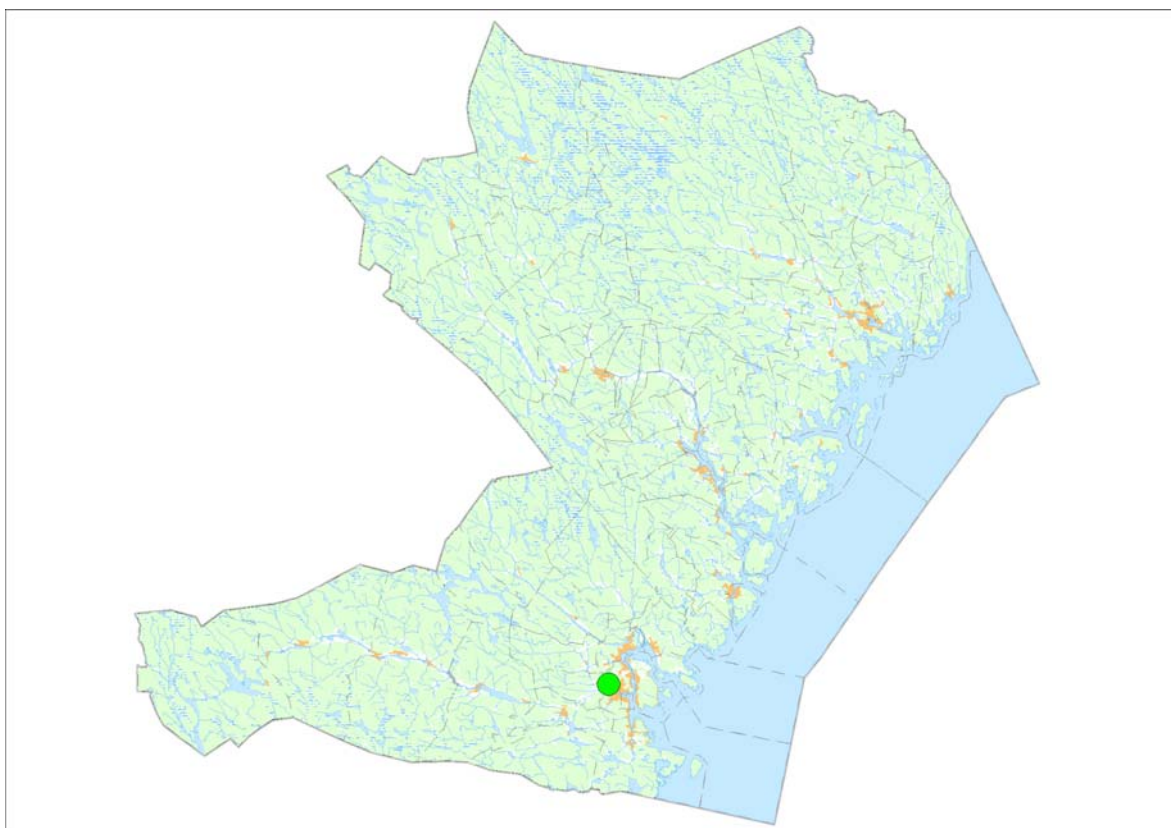
Bilaga 1. Fyndlista

Fynd nr	Fynd	X	Y	Nivå topp	botten	Antal	Vikt	Lager	Mått (cm)
1	Nit	110,68	214	81,5		1	7,5	I moblandad humus med sotinslag	1,8x2,9
2	Krampa	110	213	81,65	81,49	1	1,3	I moblandad humus	0,4x0,7x2,5
3	Spik	110	211	81,57	81,47	3	2	I moblandad humus	1x2,6
4	Kniv med omböjd spets	110	211	81,57	81,47	1	25,5	I moblandad humus	0,4x2,2x12,5
5	Järnfragment	110	211	81,57	81,47	1	2,5	I moblandad humus	0,4x0,4x4,2
6	Kniv	110	210	81,5		1	10	I moblandad humus	0,5x1,8x9,0
7	Ten med rundat tvärsnitt	110	211	81,57	81,47	1	3,3	I moblandad humus	0,6x0,6x4,6
8	Krampa	115,1	210,27	81,5	81,4	1	2,2	I moblandad humus	0,2x0,5x2,8
10	Järnsmälta	112,5	214,3	81,41		1	16,3	I humusblandad mo med inslag av kol och sot	1x2,2x2,8
12	Nit	112,75	211,91	81,23		1	2,1	I Humusblandad mo	1,9x2,3
13	Bränd lera, delvis förslaggad	111	211	81,5	81,39	1	7,5	I Humusblandad mo	1,5x2,5x3,3
14	Ten	105	210	81,17	81,12	1	0,9	I moblandad humus	0,4x0,4x2,6
30	Bränd lera	117	209	81,5	81,44	1	1	I moblandad humus	
31	Bränt ben	120	202	81,6	81,5	1	0,2	Mellan rötter på rotvälta	
32	Järnfragment	117	209	81,45	81,42	1	2	I moblandad humus	
33	Kniv	114,05	208,55	81,55	81,45	1	56	I moblandad humus, tätt intill stubbe	1,8x20,1
34	Tränsbett	113	200	81,51	81,46	1	21	I moblandad humus	2x7,7
35	Hästkösöm	115	218	80,88	80,82	1	5,4	I moblandad humus	1x3
36	Holk till spjutspetsar el verktyg	117,38	206,94	81,22	81,12	1	543	I moblandad humus	2,2x14
37	Bränd lera	115	205	81,41	81,36	1	3,3	I moblandad humus	
38	Bränt ben	111	221	81,07	80,98	3	0,2	I moblandad humus	
39	Kniv	110	208	81,51	81,42	2	6,2	I moblandad humus	1,5x8,4
40	Slaggstycke	111	207	81,57	81,48	1	17	I moblandad humus tätt intill stubbe	ca 3 cm
41	Knapp	106	207	81,18	81	1	3,1	I moblandad humus	
43	Hartstätning	113	202	81,59	81,44	1	5	I moblandad humus	
44	Slaggstycke	112,2	201,78	81,37		1	8,3	I moblandad humus	2,5 cm
45	Bränd lera	112	201	81,59	81,36	1	1	I moblandad humus	

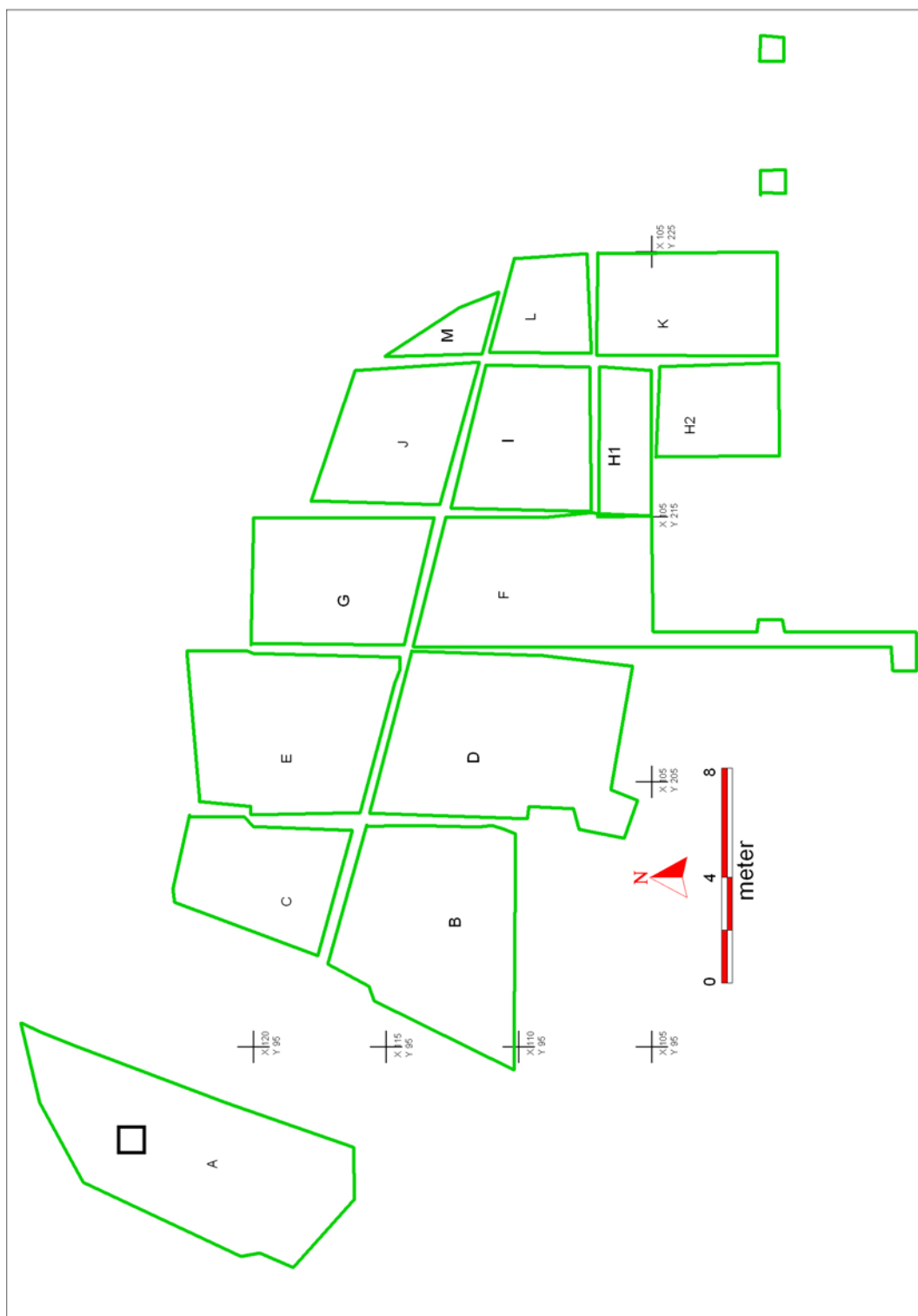
47	spik eller järnfragment	109,9	221,1	81,02	80,86	1	2,5	I humus	2x3,5
49	Spik	116,6	204,1	81,38	81,27	3	19,7	I humusblandad mo	2x7,8
51	Bränt ben	107	223,16	80,57	80,47	5	0,3	I humusblandad mo med inslag av kol och sot	
53	Bränt ben	127	221	80,57	80,54	1	0,4	I moblandad humus	Ca 1 cm
55	Bränd lera	103	221	80,57	80,5	1	0,7	I humusblandad mo	
56	Järnfragment	108	209	81,4	81,35	1	1	I moblandad humus	1x3,9
58	Bränt ben	117	208	81,45		3	0,8	I moblandad humus	
59	Järnfragment	112	203	81,56	81,53	1	1	I grästorvens undersida	
60	Bränt ben	118	209	81,36	81,32	2	0,1	I humusblandad mo	
61	Bränt ben	117	209	81,43	81,38	7	0,8	I humusblandad mo	
62	Nit	112	212	81,35	81,3	1	1	På gränsen mellan humusblandad mo och ren mo	2x2,4
64	Järnfragment	119	212	80,88		1	1	I moblandad humus	
65	Bränt ben	119	212	80,9	80,8	1	1,6	I moblandad humus	
66	Bränt ben	119	213	80,9	80,8	18	0,7	I moblandad humus	
67	Bränt ben	119	211	80,9	80,8	7	11	I moblandad humus	
68	Bränt ben	114	206	81,35	81,3	1	1	På gränsen mellan sotig humus och ren mo	
69	Bränt ben	113,85	206,47	81,34		1	1	På gränsen mellan sotig humus och ren mo	
70	Bränt ben	110	206	81,6	81,5	2	1	Mörk humus	
71	Bränt ben	158,9	206,82	81,32	81,25	3	1	I moblandad humus	
72	Bränt ben	109	204	81,34	81,25	1	1	I gråbrun moblandad humus med sotinslag	
73	Bränt ben	109,06	212,07	81,34		1	1	I gråbrun humusblandad mo	
75	Järnsmälta	108,8	213,9			1	64	I humusblandad mo	3x5
76	Ring	113	219	81,07	80,95	1	4	I moblandad humus	3 cm O
77	Bränt ben	108	222	80,8	80,6	28	2,1	I humusblandad mo	
78	Järnfragment	113	219	81,07	80,95	2	5,3	I moblandad humus	
80	Bleck, bandformig	108,15	213,69	81,29		1	2,5	I anrikningsskiktet med kolinslag	ca 0,2x1,1x4
82	Bryne, avbrutet	113,06	205,27	81,35		1	223	På gränsen mellan humusblandad mo och ren mo	2x4,5x9

83	Bryne, avbrutet	111	206	81,43	81,4	1	1268	På gränsen mellan humusblandad mo och ren mo	1,2x2,5x6,8
85	Bränt ben	112	208	81,27	81,05	1	0,5	Fyndet plockat ur jordprov 13, D:22	
91	Järnfragment	110,1	223,65	80,5		4	5,6	I anrikningsskiktet	
92	Bränt ben	111	220	81,1	80,9	1	0,3	Fyndet plockat ur jordprov 16, J:1	
93	Bränd lera	117	209	81,43	81,38	1	0,1	I humusblandad mo	
94	Bränd lera	115	203	81,45	81,4	1	0,8	I humusblandad mo	
96	Tegel	115	210	81,5	81,4	1	5,4	I moblandad humus	

Bilaga 2. Karta över Västernorrland

Karta över Västernorrlands län med undersökningsplatsen markerad med den gröna punkten.

Karta över schaktens beteckningar.

Bilaga 3. Beskrivning av lager rutor och anläggningar

Lagerbeskrivning

Lager I: Under humus, gul finmo med smågrus, sot och kol fläckar. På sina ställen svaga blekjordsfläckar. Ca 0,05 m ner i detta lager vidtog en relativt sammanhängande yta med 0,03- 0,15 meter stora stenar. Sannolikt var detta bottenskiktet av lager 1.

Lager II: Rödaktig gul finmo med inslag av smågrus, små sotfläckar och vitjordsfläckar.

Lager III: Vitjordsfläckar.

Lagerföljd x:110, y:210: 1a) Gulaktig med sot och kolfärgningar
1 b) sten (vanligen 0,05- 0,15 meter stora). I detta syntes sotfläckar samt enstaka podsolfäckar. 1 c) Rödaktigt gult/grågulaktigt

Provruta x:105, y:210: (1 x 1 m)

- 1) Ca 5 cm under torven skenhälla. Där det emellertid syntes fläckar av finkornt material (bleke?) något ljusare gult än den omgivande jorden. Sällfynd i form av järnten.
- 2) Nästa nedrensning gjordes till en yta 15- 20 cm under torven. Där framkom blekjordsfläckar.

Rutbeskrivningar

Provruta x:100, y:227: Överst ett påfört skikt med sotblandat och kolbemängt material. I detta påträffades glas, tegel, spik etc. Inget vitjordslager kunde iakttas, sannolikt bortschaktat. Sot från det övre påförda lagret går även ned i det rödgula lagret under, vilket sannolikt är omrört. I detta skikt påträffas en liten bit skenhälla.

Provruta x:100, y:232: Överst ett sot och kolbemängt lager av påfört material, där tegelbitar, glas etc. framkom. Under detta ett tydligt intill 3 cm tjockt blekjordsskikt.

Under stubbe, ruta x:105-106, y:221- 222: Grävmaskinen drog upp stubben som drog med sig jord till djup av 90 cm.

- Direkt under stubben rödgult ca 0,2 meter
- Därefter kraftigt blekjordsskikt med humusfärgning överst.
- Blekjordsskiktet som tjockast 5 cm.
- Därefter ca 40- 50 cm med rödgult.
- I detta skenhälla.
- En ca 0,5- 0,3 meter stor sten har sitt bottenmått ca 0,49 meter under blekjorden.
- Under gulrött vidtar på ett djup av ca 0,5 meter ett grågult material.

Blekjardsskikt x:105 y:220: Efter nedrensning till blekjorden konstaterades att blekjorden låg fördelad på två sammanhängande ytor. I rutans hörn (profilkorset) märktes motsvarande skikt i första hand som en mörkfärgning. På blekjordsskiktet iakttogs fläckar av kol och sot. Rostjordsskiktet: skenhälla påträffas på koordinaten x:105,4 y: 221,0. I rostjorden fanns enstaka sot och kolfragment.

Provruta: x:113 y:211

Under torven 2.3 cm humusblandat. Under detta skiktade sig jorden naturligt, ett gulaktigt fläckigt lager av strimmor med sot och kolfläckar framkom. 5 cm ned i det gulaktiga framkom i rutans södra del ca 0,1 meter stora kolfläckar.

Ca 0,24 meter under torvens nederkant kom en bit skenhälla. Detta är sannolikt samma lager som det vid profilen i ruta 113/213. Vitjordsfläckarna ligger på nivån 81,15.

X:110, y:210: I nordöstra hörnet framkom efter avtorvning en förhöjning av jord och 0,02-0,1 meter stora stenar (vanligen 0,03- 0,05 meter stora). Högen avgränsades mot ett 1,0 x 0,7 meter stort stenblock (0,6 m högt).

(Nö-sv) I nordöstra hörnet, samt mot en något mindre sten (0,5x0,25 meter stor, 0,5 m hög) i nordvästra delen. Efter nedrensning runt stenhögen framkom en kant eller stenskoning parallellt med väggen. Söder om denna stenskoning var helt stenfritt. Stenarna i stenskoningen var 0,15- 0,25 meter stora, 0,1-0,2 meter höga.

Vid avgränsningen av en profil i nordsydlig riktning över stenhögen (en del småsten var då bortrensad) framkom ca 0,2 meter under den omgivande, framrensade ytan, skenhälla. Denna bildade ett kompakt stycke, 0,13 meter bred 0,08- 0,12 meter hög. Skenhällan skjuter ut ur profilkanten till en längd av 0,2 meter. Denna lersträng är parallellt med stenskoningen och ligger omedelbart innanför denna, om än ca 0,2 cm djupare.

I ruta x:111; y:212 syntes i sydvästra hörnet en färgning av blekjord (mitten) omgivet av sot och kol färgningar, samt 0,1-0,7 meter stora stenar. Stolphål?.

X:110, y:212: syntes en fördjupning 0,3 meter och 0,02- 0,04 meter djup sot och kolfärgningar. Stolphål?.

X:110, y:213: syntes i västra delen en fördjupning 0,3 och 0,02 meter djup. Halva denna ligger i ruta x:110, y:212: Även denna har sot och kolfärgningar.

Vid stenarna i ruta 110/214 gjordes fynd av en nit.

I femmetersrutan 110/210 gjordes från öst flertalet av de hittills gjorda fynden. Detta låg i anslutning till stenarna i rutan södra kant

X:110, y:210: Efter att ca 0,05 av det gula lagret med sot och kolfläckar hade tagits ned, framkom en sammanhängande yta med 0,03- 0,15 meter stora stenar (minst i nordvästra hörnet). Sannolikt är detta botten på det överliggande gula lagret. Kanske lagt som någon form av bas för jordgolvet. I detta skenhälla, sannolikt rester av golvet från det underliggande huset.

Schakt M-N (Öst-väst) om vägen: Efter första nedrensningen framkom ett blekjordsskikt med sot och kolfläckar ca 8 cm under torven. Stenarna ligger ytligt, och i detta skikt.

Schakt K-L (ung. N- S) öst om vägen: I västra delen moigt material. B- horisonten svagare i färg än den i profilens östra del där det också är morän till övervägande del.

Små sotfläckar samt kolfragment framträder vid nedgrävning av profilen intill ett djup av ca 40 cm under torven.

I profilens mellersta del (husets mitt) var rostfärgat moränmaterial till ett djup av 0,5- 0,6 meter. Under detta ett mer finkornigt moränmaterial av gråvit färg. Detta var hårt och kompakt.

0,15- 0,25 meter under toppskiktet av detta ett kraftigt rostfärgat skikt som föreföll börja vid inre delen av södra långväggen. Skenhälla 0,12- 0,15 meter under toppskiktet på det gråvita. Spridda små bitar av skenhälla kunde iakttas i plan i det närmaste parallellt med profilen i dess södra del. Ett svagt blekjordsskikt (suddigt i sin begränsning) kunde iakttas i norra väggen av huset. Detta kunde även urskiljas med hjälp av små sotfläckar.

Provschakt x:102, y:210 (60 cm brett) N-S. C-D: Blekjordsfläck framträder +80,86 m ö h. Mörkfärgningen grävdes i profil (stolphål?)

Profil C-D (S-N): I ruta x:104, y:210 framkom ett styck skenhälla på en nivå av 80, 74 m ö h. Stycket var ca 10 x 8 cm stort (nö-sv) och låg invid och på 0,03-0,1 meter stora stenar. Det låg under de borttagna stenarna som registrerats i en planritning, på en nivå ca 0,3 meter högre. Stycket ligger i botten av det något lösare rostjordsskiktet och vilar på det gråvita hårda materialet som ligger under detta. Den nivån utmärktes av tämligen rikligt med 0,33-0,1 meter stora stenar.

Anläggningsbeskrivningar

Stolphål I:1: x:112, y:211

Till en del utgrävt av misstag i östra och västra delen. 0,25 m diameter, intill 0,08 meter djup. Avtecknade sig som en mörkfärgning med sot och kolfläckar mot den intilliggande gula sanden. De kolbitar som iaktogs i stolphålet (KP 4) var intill 3 cm långa och alla med horisontell fiberriktning.

Omedelbart sydväst om stolphålet syntes ytliga rot och kolfläckar.

Stolphål I:2: x:112-113, y:212-213

0,25- 0,27 meter diameter, 0,1-0,12 meter djup. Stolphålet låg mellan 0,06-0,2 meter stora stenar. Anläggningen avtecknades först som en delvis sotbemängd mörkfärgning. I ytterkanterna mellan stenarna och den omgivande gula jorden syntes en kolhorisont. I stolphålets botten svaga blekjordsfläckar.

Stolphål? I:2: x:113, y:212-213.

Mörkfärgningen framträdde mellan 0,05-0,2 meter stora stenar. Mörkfärgningen innehöll sot och kolfläckar, och bestod av ställvis i ytan grovsand, samt från öst moigt material.

Mörkfärgningen kunde iaktas till ett djup av 0,1 meter. I den undre begränsningen en mindre sten (0,04 m) Ställvis iaktogs i hålets undre skikt svaga blekjordsfläckar, liksom i anslutning till stenarnas botten.

Denna mörkfärgning framträdde inte förrän i nedrensningen Ib (efter första planen).

Mörkfärgning i I:3: x:111, y:211

Efter första nedrensningen en mörkfärgning. En profil grävdes och visade sig vara endast ca 6 cm djup. Jordprover togs.

Mörkfärgning I:4 Ruta x:105, y:218: KP 5, omedelbart söder om den stora stenen i mörkfärgningens bakre begränsning syntes en kolfläck med delvis 0,03-0,05 meter stora kolbitar, från öst, mindre fragment. I detta togs kolprov nr 5. I sot och kolskiktets botten (ca 11 cm djupt) syntes mindre stenar 0,05-0,1 meter stora.

Beskrivning före avtorvning.

Husgrund: 15-20 meter lång, 9-10 meter bred.

I väster skador efter anläggning av väg med uppbruten torv och påförda lösa stenar.

I nordvästra hörnet en telegrafstolpe, i anslutning till denna vissa markskador (nu övertorvade).

I nordvästra delen en modern hård med bl. a tegelstenar.

Husgrunden begränsades i sydöstra och nordväst av en 0,3- 0,7 meter hög vall (högst i norr där den omgivande marken var lägre). Vallen var övertorvad med enstaka 0,3- 0,8 meter stora synliga stenar. I nordvästra kanten var begränsningen oklar p.g.a. föreliggande skador.

Husgrundens inre parti: Tämligen plan, närmast en flack ränna. I sydöstra hörnet syntes en svag försänkning i anslutning till väggen.

I vallens södra del fanns en ingångsöppning ca 1,20- 1,85 meter bred, i väster avgränsad av en 0,4 x 0,3 meter stor sten. Från ingången syntes en svag rännformig försänkning ca 0,7 meter bred som ledde i nord nordöstlig riktning genom huset. Denna föreföll leda till en svagt skönjbar öppning i vällen i norra väggen. Denna öppning var ca 1,20 meter bred och begränsades i öster av en 0,8 x 0,6 meter stor sten i öst-västlig riktning.

Vallen i grundens norra del: Föreföll utrasad. Den är på sina ställen intill fem meter bred. Här fanns och kändes ett större antal stenar än i grundens inre del.

Vallen i grundens inre del: var intill ca 3 meter bred.

Vallen i grundens östra del: var ej så tydlig, 0,1-0,2 meter över grundens inre parti. Den var emellertid relativt tydligt avsatt mot den omgivande marken över vilken den hade en höjd av ca 0,4 meter. Ca 2 m sydöst om grundens sydöstra hörn syntes en 2 x 1 meter stor ränna, ca 0,2 meter djup. I rännans begränsning en förhöjning 3 x 1 meter stor, 0,1-0,2 meter hög vilken ledde in mot väggens sydöstra del.

Stensättningen: Var i det närmaste plan, med en svag försänkning i mitten, ca 0,1 meter djup. I kanten syntes sporadiska stenar, 0,2-0,3 meter stora. I östra delen var torvkanten något snårig och gav ett intryck av att ha varit föremål för schaktning eller grävning i senare tid.

Stensamlingen: Belägen ca 0,4 meter norr om stensättningen, hade oregelbunden form och gav ett närmast triangulärt intryck, I denna rymdes ett flertal (6) stenar 0,4- 0,9 meter stora. I den nordöstra delen var markytan lägre och i det närmaste stenfri.

Mellan husgrunden och de båda östra anläggningarna rymdes en rännformig försänkning, denna var 1,7- 1,4 meter bred. I norra delen var en tydlig försänkning, ca 0,4 meter lägre än de intilliggande anläggningarna. I nära anslutning till fornlämningen, syntes nordöst, öst och syd fyra stycken 0,9- 1,5 meter stora jordfasta stenblock.

Husgrunden vilade på en mot den omgivande marken avsatt förhöjning (resultat av avplaning av golvet?) Denna kunde urskiljas två meter utanför norra vällen och ca 2-3 meter utanför den södra vällen (Redogörelse av Margareta Bergvall).

Gavelns norra halva: Husgrundens nordöstra hörn var svåröverskådliga p.g.a. två stubbar med omfattande rotsystem. Ett 25- tal stenar 0,1- 1,25 meter i diameter bildade en närmast avgränsad anhopning, ca 3 x 3 meter stor.

Liksom i sydsidan var de flesta stenarna knappast större än ca 0,5- meter i diameter, 3-4 var större. Den allra största låg påfallande högt, toppen låg på 81,97 m ö h dvs. 0,5- 0,7 meter över den efter avtorvning framrensade golvytan. Stenen gav inte intryck av att ha ingått i en konstruktion (om inte rötter lyft den).

Mellan nordöstra hörnet och fortsättningen av norra långsidan fanns en ca 0,5 meter bred öppning mellan stenarna, den var ca 1,0 meter lång och är orienterad i sydväst- nordöstlig riktning. Därpå kunde en ny stenanhopning sägas följa. Denna var oregelbunden och ca 5,0 meter i diameter. Den bestod av ett 80- tal stenar 0,1- 1,0 meter i diameter. Knappt 10 av dem var över ca 0,5 meter i diameter. Över och bland dessa låg husgrundens största stubbe med ett omfattande rotsystem.

Bilaga 4. Fotolista

Film nr	Foto nr	Beskrivning	Fotograferat från	Information
1	1			Selånger, nr 2, före avförning
1	2			Selånger, nr 2, före avförning
1	3	Fornlämning nr 2. Husgrund	Fr. ssv mot ingången	Selånger, nr 2, före avförning
1	4		Fr. syd sydväst mot ingången + husets östra del.	Selånger, nr 2, före avförning
1	5	stensättningen	Från nord nordväst	Selånger, nr 2, före avförning
1	6	stensättningen	Från nord nordväst	Selånger, nr 2, före avförning
1	7	Husgrund	från syd sydväst mot ingång, husets östra del	Selånger, nr 2, före avförning
1	8	Husets västra. del	S. mot ingång	Selånger, nr 2, före avförning
1	9	husets västra. del	S. mot ingång,	Selånger, nr 2, före avförning
1	10	Husgrund	från öst.	Selånger, nr 2, före avförning
1	11	Husgrund.	från öst.	Selånger, nr 2, före avförning
1	12	Husgrund	från öst.	Selånger, nr 2, före avförning
1	13	Husgrund	från öst.	Selånger, nr 2, före avförning
1	14	Husgrund	från öst.	Selånger, nr 2, före avförning
1	15	Stensättning	från öst.	Selånger, nr 2, före avförning
1	16	Stensättning	från sydöst.	Selånger, nr 2, före avförning
1	17	Stensättning	från sydöst.	Selånger, nr 2, före avförning
1	18	Stensättning från syd.	från syd sydväst mot ingång, husets östra del	Selånger, nr 2, före avförning
1	19	Stensättning + husgrund	Från sydöst	Selånger, nr 2, före avförning
1	20	Stensättning + husgrund	Från sydöst	Selånger, nr 2, före avförning
1	21	Stensättning?	från öst.	Selånger, nr 2, före avförning
1	22		från nordöst	Selånger, nr 2, före avförning
1	23	Husgrund, norra väggen	fr öst.	Selånger, nr 2, före avförning
1	24		Från sydväst.	Selånger, nr 2, före avförning
1	25		Från väst.	Selånger, nr 2, före avförning
1	26		Från söder	Selånger, nr 2, före avförning
1	27		från söder	Selånger, nr 2, före avförning

1	28		Från söder	Selånger, nr 2, före avförning
1	29		Från söder	Selånger, nr 2, före avförning
1	30	Lös småsten, ruta 110/210 norra delen,	från söder	Selånger, nr 2, före avförning
1	31	Lös småsten, ruta 110/210 norra delen	från söder	Selånger, nr 2, före avförning
1	32	Lös småsten, ruta 110/210 norra delen	från söder	Selånger, nr 2, före avförning
1	33	lös småsten, nordöstra delen	från söder	Selånger, nr 2, före avförning
1	34	Kantskoning + småsten	från söder	Selånger, nr 2, före avförning
1	35		från söder	Selånger, nr 2, före avförning
1	36	Lös småsten	från söder	Selånger, nr 2, före avförning
1		Kantskoning,	från norr	Selånger, nr 2, före avförning
2	1	Husgrund	från sydöst	
2	2	Husgrund	från söder	
2	3	stensättning	från söder	
2	4	Stensättning	från öster	
2	5	Ingångsöppning	från söder	
2	6	Vallens norra sida	från norr	
2	7	Ingångsöppning	från norr	
2	8	Fördjupning mellan stensättning och husgrund	från norr	
2	9	Stensamling, fördjupning mellan stensättning och	från nordväst	
2	10	Husgrund	från söder	
2	11	Husgrund	från sydöst	
2	12	Stensättning och stensamling	från sydöst	
2	13	Grop,	från syd	
2	14	Grop,	från syd	
2	15		Från väst.	
2	16		Från väst.	
2	17		Från syd sydväst.	
2	18	Förhöjning med lös småsten 110/210, rutans nordöstra del,	från syd	
2	19	Förhöjning med lös småsten 110/210, rutans nordöstra del,	från syd	
2	20	Kantskoning + lös småsten,	från syd	
2	21	Kantskoning + lös småsten,	från sydväst	
2	22	Lös småsten, rutans norra del,	från sydöst	
2	30	Sländtrissa tillhörande Söderholm ovasida		
2	31	Sländtrissa tillhörande Söderholm ovasida		

2	32	Sländtrissa tillhörande Söderholm undersida		
2	33	Sländtrissa tillhörande Söderholm undersida		
3	1	Husgrund	från sydöst	
3	2	Husgrund	från öst sydöst	
3	3	Husgrund, fördjupning mellan husgrund och	från söder	
3	4	stenröse	från söder	
3	5	Husgrund	från öster	
3	6	Husgrund f	rån nordöst	
3	7	Stensättning	från norr	
3	8	Stensamling	från norr	
3	9	Fördjupning mellan husgrund och stensättning	från norr	
3	10	Husgrund	från norr	
3	11		Från sydväst.	
3	12		Från väst.	
3	13		Från syd sydväst	
3	14		Från Syd, grop	
3	15		Från syd	
3	16	Lös småsten, ruta 110/210 nordöstra hörnet		
3	17		Från syd	
3	18		Från sydväst.	
3	19	Kantskoning + lös småsten	från syd	
3	20	Kantskoning + lös småsten	från sydväst	
3	21		Från sydväst.	
3	22	Kantskoning,	från syd	
3	23	Kantskoning,	från norr	
3	24	Kantskoning,	från nordväst	
3	25	stensamling,	från nordväst	
3	26	stensamling,	från nordväst	
3	32	110/210 stenigt, undre delen av lager 1		
4	1			
4	2	Ruta 110/210, Profil I- J (N- S)	från öster	
4	3	115/210		

4	9	Ruta 110/210, stenar lager 1b under 1a		
4	10	Sländtrissa av täljsten tillhörande Söderholm, ovansidan		
4	11	Sländtrissa av täljsten tillhörande Söderholm, ovansidan		
4	12	Sländtrissa av täljsten tillhörande Söderholm, undersidan		
4	13	Profil I- J (N- S) (Över norra långväggen)	från öster	
4	14	Profil I- J (N- S) (Över norra långväggen)	från öster	
4	15	Profil I- J (N- S) (Över norra långväggen)	från öster	
4	16	Stolphål I:1	från norr	
4	17	Stolphål I:1	från norr	
4	18	Stolphål I:1	från öster	
4	19	Stolphål I:1	från öster	
4	20	Urtafen		
5	1	Stolphål s I:1		
5	2			
5	3	S I:1	från norr	
5	4	S I:1	från norr	
5	5		Från öst	
5	6		Från öst	
5	7	Profil I-J (Över norra långväggen)	Från öst	
5	8	Profil I-J (Över norra långväggen)	Från öst	
5	9	Profil I-J (Över norra långväggen)		
5	10	Stolphål? Ruta 113/ 212- 213,	från sydöst	
5	11	Stolphål? Ruta 113/ 212- 213,	från sydöst	
6	1	Stolphål? I:2 112/212- 213	från sydöst	
6	2	Stolphål? I:2 112/212- 213	från sydöst	
6	7	Bränd lera, N- S schakt (100/210) C-D, +80,74		Schakt C-D
6	8	Bränd lera närbild. Efter borttagning framträdde lerklumpens bottenplan		Schakt C-D
6	9	Bränd lera 0,3 meter, Ruta 104/210		Schakt C-D
6	10	105/220- öster om profil G-H vid bortriven stubbe från söder		
6	11	Från öst		
6	12			

6	13	105/220- öster om profil G-H vid bortriven stubbe- profil E F	från söder	
6	14	105/220- öster om profil G-H vid bortriven stubbe- profil E F	från söder	
6	15	105/220 öster om profil G-H (Framrensad bleke)	från öster	
6	16	105/220 öster om profil G-H (Framrensad bleke)	från norr	
6	17	105/220 öster om profil G-H (Framrensad bleke)	från söder	
6	18	105/220 öster om profil G-H(Framrensad rostjord)	från söder	
6	19	105/220 öster om profil G-H(Framrensad rostjord)	från öster	
6	20	105/220 öster om profil G-H (Framrensad rostjord)	från öster	
6	21	105/220 öster om profil G-H(Framrensad rostjord)	från öster	
6	22	105/220 öster om profil G-H från,		
7	1	Uppbruten stubbe	från söder	
7	2	Uppbruten stubbe	från nordöst	
7	3	Sten under stubben från öst		
7	4	Bortplockad sten från under stubben	från öster	
7	5	Stubbens botten med stenar i blekjord		
7	6	Hål efter stubbe	från norr	
7	7	Hål efter stubbe	från norr	
7	8	Fördjupning med sot och kol invid sten i kant, profilgrävd	från söder	
7	9	Fördjupning med sot och kol invid sten i kant, profilgrävd	från söder	
7	10	N- S schakt 100/210	från söder	
7	11	N- S schakt 100/210	från söder	
7	12	Bränd lera 106/ 221 (+80, 54)	från öster	
7	13	Bränd lera 106/ 221 (+80, 54)	från öster	
7	14	Bränd lera i schakt C- D (104/210) + 80, 74, närbild		
7	15	105/220 öster om profil G-H (Mot profil E-F)	från söder	
7	16	105/220 öster om profil G-H (Mot profil E-F)	från söder	
7	17	105/220 öster om profil G-H (Mot profil E-F)	från öster	
7	18		Från öster	
7	19	105/220 öster om G-H	från söder	Efter nedrensning, till blekjord och motiv. Nivå
7	20	105/220 öster om G-H	från söder	Efter nedrensning, till blekjord och motiv. Nivå

7	21	105/220 öster om G-H	från söder	Efter nedrensning, till blekjord och motiv. Nivå
7	22	105/220 öster om G- H	från öster.	Efter nedrensning, till blekjord och motiv. Nivå
7	23	105/220 öster om G- H	från öster.	Efter nedrensning, till blekjord och motiv. Nivå
7	24			
7	25		från öster	
7	26	105/220 öster om G-H	från norr	
7	27	105/220 öster om G-H (Framrensad blekjord)	från söder	
7	28	105/220 öster om G- H, framrensad rostjord	från söder	
7	29	105/220 öster om G- H framrensad rostjord	från öster	
	18	Graven, före avtorvning	från öst	Filmen påbörjad i Lucksta
	19	Graven, före avtorvning	från öst	
	21	Efter avtorvning	från nordöst	
	22	Efter avtorvning	från väst nordväst	
	23	Efter avtorvning	från norr	
	24	Efter avtorvning	nordväst	
	32	Sydöstra kvadranten		
	33	Sydvästra kvadranten mot norr		
	34	Sydvästra kvadranten mot ost		
	35	Sydöstra kvadranten mot nordost (mitten)		
	1	Sydöstra kvadranten Fond 3.		16/6 Alf
	2	Sydöstra kvadranten Fond 3.		16/6 Alf
	3	Sydöstra kvadranten Fond 3.		16/6 Alf
	4	Sydöstra kvadranten Fond 3.		16/6 Alf
	5	Nordvästra delen	från nordväst	
	6	Nordvästra delen	från väst	
	7	Strax under brandlager sydvästra delen	från sydväst	
	8	Nordvästra kvadranten. Vid framrensning av Gr. Lagret	från väst	17/ M-BH
	9	Nordvästra kvadranten . Vid framrensning av Gr. Lagret	från väst	17/ M-BH
	10	Sydöstra kvadranten. Efter borttagning av 1 stenskikt	Från sydöst	17/ MB
	11	Sydöstra kvadranten. Efter borttagning av 1 stenskikt	Från sydöst	17/ MB

	12	Sydöstra kvadranten (Blocket)	Från väst	
	13	Stenar öster om blocket	Från väst	
	34	Sydöstra kvadranten Fond 3.		16/6 Alf
	35	Sydöstra kvadranten Fond 3.		16/6 Alf
	36	Nordvästra delen	Från nordväst	
	1	Nordvästra delen	Från nordväst	
	2	Nordvästra delen	Från väst	
	3	Nordvästra delen	Från väst	
	4	Centrala delen (Blocket)	Från sydost	
	5	Sydöstra delen efter 2 nedrensningar. (Sten i 1 skiktet borttagen)	Från sydost	17/6 MB
	6	V- Ö Profil, mot profilkorset	Från söder	17/6 MB
	7	V- Ö Profil, mot profilkorset, mer åt väster	Från söder	17/6 MB
	8	V- Ö Profil, mot profilkorset, mer åt väster	Från söder	17/6 MB
	9	Stenar från öster om blocket	Från öster	
	10	Stenar öster om blocket	Från väster	
	11	Brandlager	Från öst	
	12	Brandlager	Från öst	
	13	Brandlager	Från öst	
	14	Brandlager	Från söder	
	15	V-O profilen, kantrännen i väst		20/6 Alf
	16	V-O profilen, kantrännen i väst		20/6 Alf
	1	Nordvästra delen	Från nordväst	16/6 MB
	2	Nordvästra delen	Från nordväst	16/6 MB
	4	Gammal film påbörjad i Lucksta		
	1	Sydöstra delen(Efter borttagning av 1 stensiktet)	Från söder	17/7 MB
	2	V- Ö Profil. Brott i bleken mot rännan	Från söder	17-jun
	3	Stenar öster om blocket	Från öster	
	5	V-O Profilen, kantrännen i väster	Från söder	20/6 Alf
	6	V-O Profilen, kantrännen i väster	Från söder	20/6 Alf
	7	V-O Profilen, kantrännen i väster, en sten borttagen	Från söder	20/6 Alf

	8	V-O Profilen, kantrännen i väster, en sten borttagen	Från söder	20/6 Alf
	9	V-O Profilen, västligaste delen (utanför kantrännen)		21/6 Alf
	10	V-O Profilen, västligaste delen (utanför kantrännen)	Från syd sydväst	21/6 Alf
	11	S-N Profilen, norra delen	Från Öst	21/6 Alf
	12	S-N Profilen, norra delen, mot kantrännen	Från Öst	21/6 Alf
	13	S-N Profilen, norra delen, mot kantrännen	Från Öst	21/6 Alf
	14	S-N Profilen, norra delen, mot kantrännen	Från Öst	21/6 Alf
	15	V-O Profilen, O delen, Profilbanken	Från norr	21/6 Alf
	16	V-O Profilen, O delen, Profilbanken	Från norr	21/6 Alf
	17	S-N Profilen, södra delen	Från öst	21/6 Alf
	18	S-N Profilen, södra delen	Från öst	21/6 Alf
	19	Rännan m.m., se motsv. svart/vita filmen fr 28/6		A.L
	25	Rutan1 115/ 205 med hänsyn till långprofilen	Från söder	1/7 A.L
	26	Rutan1 115/ 205 med hänsyn till långprofilen	Från söder	1/7 A.L
	27	Rutan1 115/ 205 med hänsyn till långprofilen	Från öst	1/7 A.L
	29	Arbets, Rune och Björn		1/7 A.L
	30	Arbets, Rune och Björn		1/7 A.L
	31	Sänkan i 115/195	Från sydöst	1/7 A.L
	32	Sänkan i 115/195	Från sydöst	1/7 A.L
	1	V-Ö Profil, brott av blekjord mot rännan	Från söder	17/6 MB
	2	Sten öster om blocket, i och öster om rännan	Från öster	17/6 MB
	3	Sten öster om blocket, i och öster om rännan	Från öster	
	4	V-O Profilen, kantrännen i väster	Från söder	20/6 Alf
	5	V-O Profilen, kantrännen i väster	Från söder	20/6 Alf
	6	V-O Profilen, kantrännen	Från syd sydväst	21/6 Alf
	7	V-O Profilen, kantrännen	Från syd sydväst	21/6 Alf
	8	S-N profilen, norra delen	Från öster	21/6 Alf
	9	S-N profilen, norra delen	Från öster	21/6 Alf
	10	V-O Profilen, östra delen av profilbanken (Sidan som ej ritas)	Från norr	21/6 Alf
	11	V-O Profilen, östra delen av profilbanken(Sidan som ej ritas)	Från norr	21/6 Alf
	1	S-N Profilen, södra delen	Från öster	21/6 Alf
	2	S-N Profilen, södra delen	Från öster	21/6 Alf

	3	Rännans norra del, utvidgning? Eller annan grop		20/6 Alf
	4	Rännans norra del, utvidgning? Eller annan grop		20/6 Alf
	5	Anläggning	Från norr	20/6 Alf
	6	Anläggning	Från väst	20/6 Alf
	7	Anläggning	Från väst	20/6 Alf
	8	Anläggning, rotvältan?		20/6 Alf
	9	Anläggning, rotvältan?		20/6 Alf
	10	Anläggning, rotvältan?		20/6 Alf

Bilaga 5. Dagboksanteckningar

1/6 Rolf P, Björn och Rune hämtas vid gatukontorets förråd Dalgatan.
Avverkar vid graven samt täcker av husgrunden, avverkning även där. Vi gör det sista i Lucksta

2/6 Fortsatt avverkning, röjning samt utsättning av koordinatsystem. Korsprofil med centrum i gropan N- S, Ö-V. Fotografering för avtorvning.

3/6 Utsättning av 5- meters rutor, avvägning av torvmått, avtorvning i färdigavvägda delar. Avtorvning av hela 5 meter rutor. Stenansamlingar som kan vara gravar.

6/6 Avvägning av torvmått i norra delen, fortsatt avtorvning
Ihl. 35

Ben kommer fram i nordöstra och nordvästra kvadranten. Dåligt brända, människa. Överarm och underarm i nordöstra delen, skalle i nordvästra delen. Detta låg i . i moigt material med skärvida stenat till ett djup av 0, 1 meter. Sannolikt påfört i samband med plundring av graven

17/6 Rivning av nordvästra delen, profilritning A.L
Renritning av profilen, förlängning av . Danne borta

20/6 Fortsatt profilritning. Rensning av och dylikt
Avtorvade och rensade ytan.

13/6 A- L F + Margareta kommer. Tornfoto.

15/6 ih.
Tornfotot ej bra, ritning av planer. Avvägning.
Roffe borta. Ritning, avvägning av sydvästra delen.

16/6 ih 11.35
Nedtagning av sydvästra delen, brandlagret. Ritning och avvägning av sydvästra och sydöstra delen. Upptagning av ben i sydvästra och nordvästra delen. Ritning av plan över ” benlagret”

7/7ih 1.35
Fortsatte rensning i, borttagning av rötter.

8/7 Gustav börjar, Rune borta. M+M här med. Till blekjordsskiktet. Rensar övriga ytor.

9/7 ih = $10 + (1.41) = 11.41$
KP1= 2.23 läst 2.21/2.26
KP2= 2.30 läst 2.27/2.35
Rensning för foto i sydöstra och nordöstra delen. Rolf, Gustav, Björn.

10/6 Endast jag och Gustav. Jobbar in utan att köra in. Fasta rattider= mer effektivt.
Borttagning av rötter, rensning för foto.

12/7. Halv 8 på museet. P plockade ihop grejor. I Sundsvall kl 12. Gubbarna hade då röjt undan ris mm. Hade också hjälp av en gaffeltruck. Utsättaren kom kl 13, kunde emellertid inte sätta ut förrän han räknat ut värden. Fortsatte med röjning, krattning, gjorde såll.

13/7. Utsättaren kom kl 8. Fick två linjer, koordinater och fix- höjd.
Jobbade med utsättning av koordinat, schaktplan, avvägning.

14/7 Utsättning, schaktplan, avvägning. Började torva av 5- meter rutan sydöst om ingången.

15/7. Fortsatte med ritning, avvägning. Avtorvning av de två 5- meters rutorna norr om den första. 1:a rensningen i den först upptagna rutan.

16/7. Det sista av avvägningen på de närmast aktuella rutorna. Fortsatt nedrensning. Vid den stora omedelbart väster om hörnet av 115/ 215 (stenen ligger i schakt G) framkom efter avtorvning söder och sydväst om stenen. Humusblandad mo/mjåla,

20/7. Per Ramqvist är här. Började en provruta där det framkom fläckar av vukjord 0,2- 0,3 meter under det övre skiktet.

21/7. Fynd av kniv, nit mm. I ruta 110/210 vid i södra långväggen,

22/7

23/7. Anders W, Rolf + Kjell hit med fototornet, tornfotografering av ruta 110/210 + 115/210.

26/7. Avvägning, Janne O, ritar rent (nästan färdig).
Bränd lera i en sammanhängande sträng framkom vid nedgrävning i profil över norra långväggen.

27/7. ritning av ruta 115/210. Avvägning. Mats Henriksson + Per Ramqvist här. Spridda bitar bränd lera framkom i golvytan (110/210)

28/7.

16/8. Nedrensning vid stensättningen. Sågar stubbar. Ytterliga en provgrop sydväst om husgrunden, nära vägen. Plan + profilritningar av provgropar. Visar upp prov på bränd lera

17/8. Stubben bort. Efterlämnade ett stort djupt hål. Vågar ej ta mer med grävsropa.

23/8 Torvar av rutorna (Sista handen vid påbörjades förra veckan)
Började den 20/8 med att mäta ut ett schakt över stensträng väster om vägen. Lennart borta. Nu med ett av kommunens arbetslag. P. R + A. W här, Även per tror på den brända leran i understa i vägprofilen. Bekräftat min åsikt om 3 lager. Anders tar prov på den brända leran för att skicka till Lund för bedömning.
Det understa huset

24/8 Lennart tillbaka. Gräver schakt M- N.

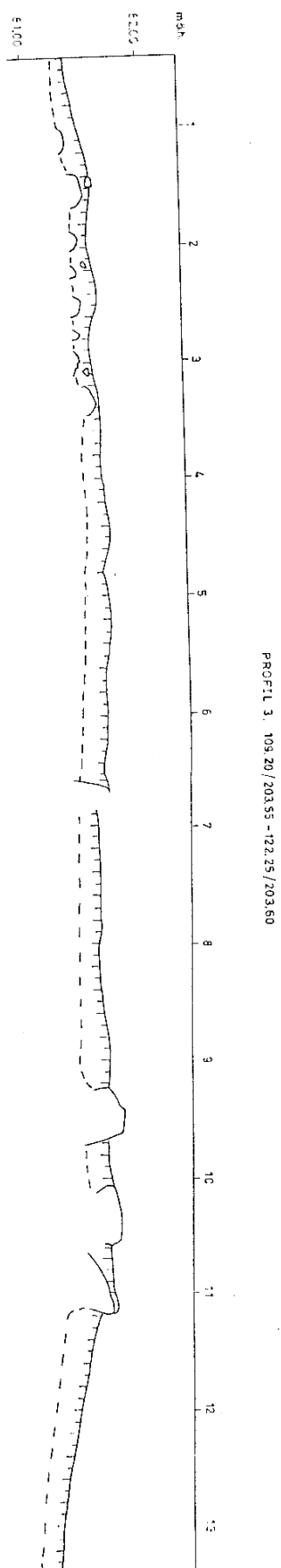
25/8 Lennart hittar bränd lera på en oväntat låg nivå i ruta 104/210 vid nedgrävning av schaktet.

26/8 Endast jag och Kai här. Ordnar med Ingemar Berggren att få två man två dagar nästa vecka.

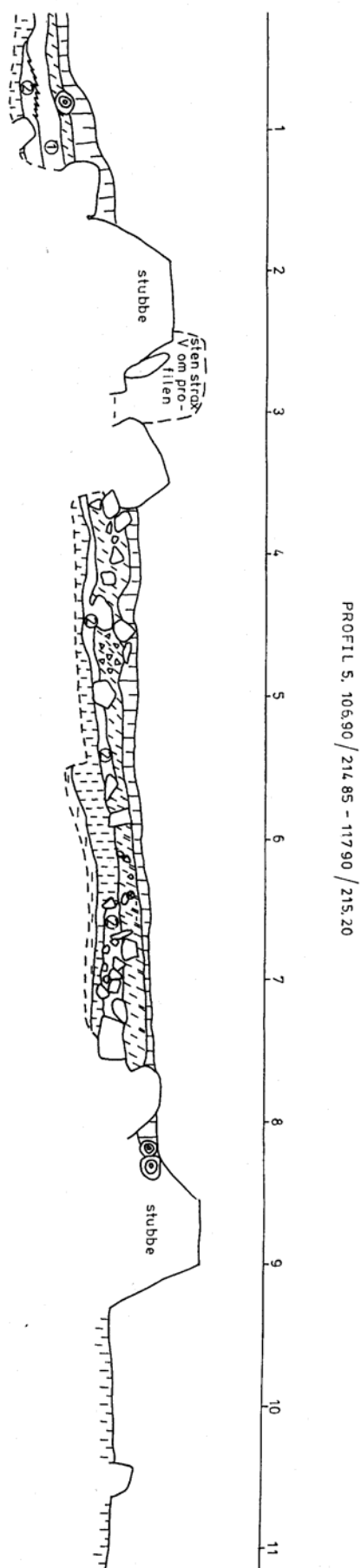
Kai hittar en hårdbränd lera med slaggrester vid nedgrävning i kanterna av hålet kring den bortrivna stubben. Detta påträffades i rostjorden ovanför bleken.

Jag ritar profil K- L + gör planritningar för Kai. När jag gräver ner ytterligare i det hårdbrända hittar jag bränd lera ovanför det som verkar vara ytterligare ett rostjordskick.

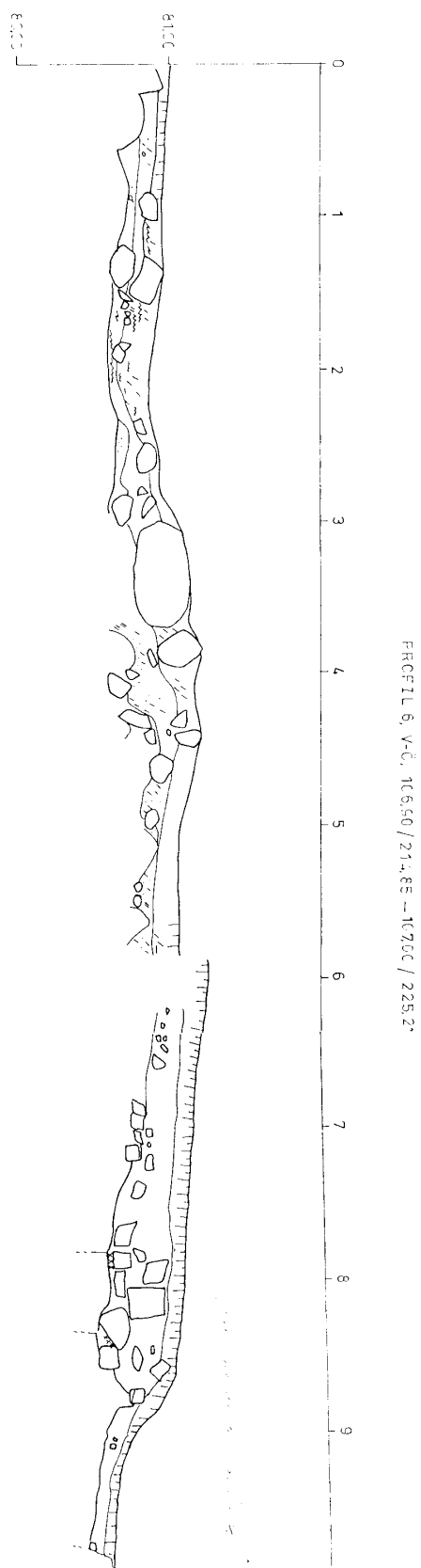
Bilaga 6. Profiler.

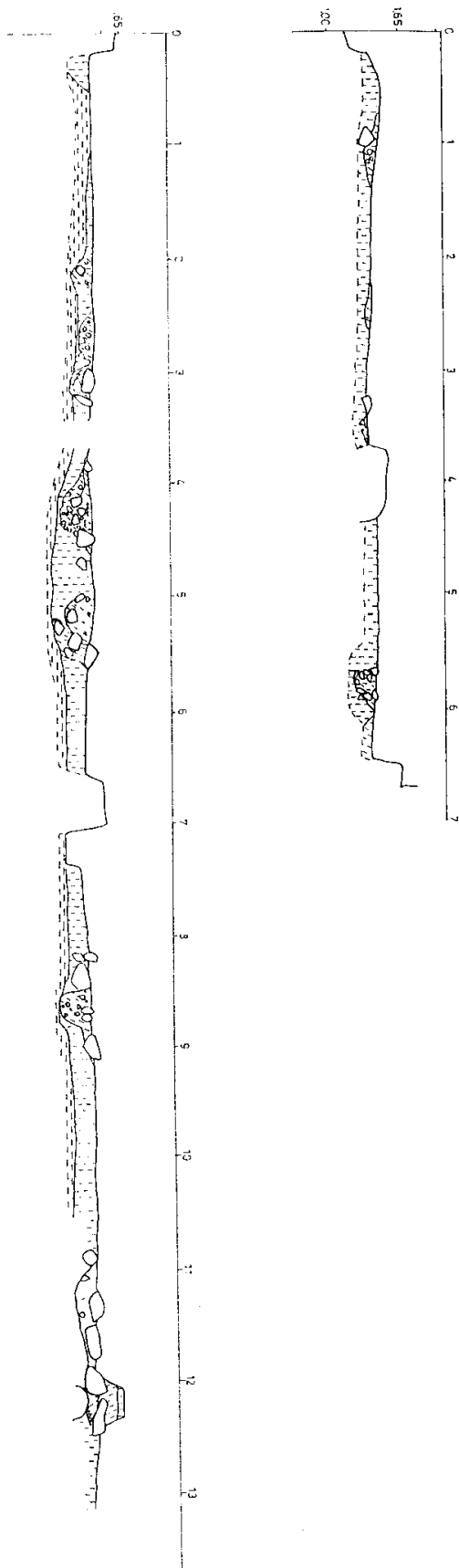
Profil 3. Raă 2.

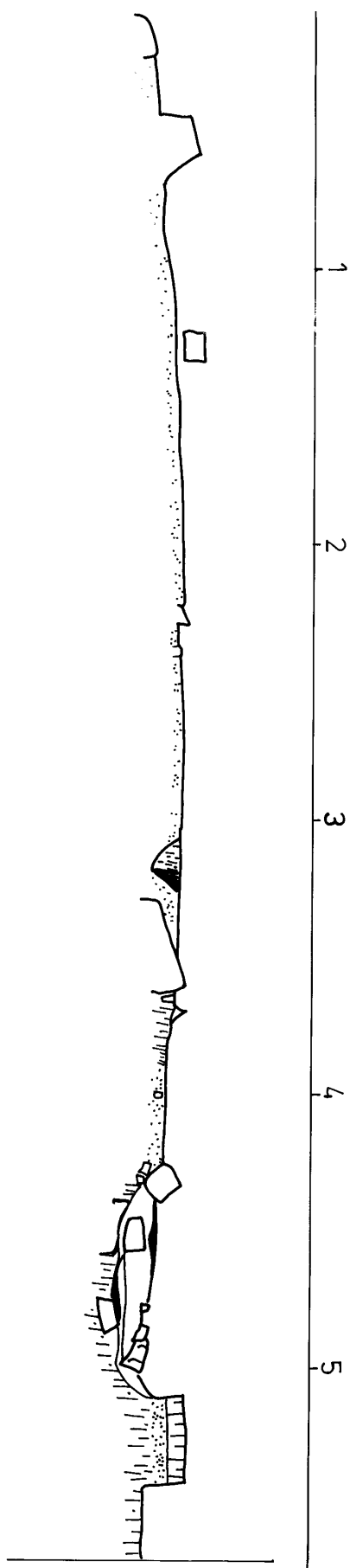
Profil 5. Raä 2.

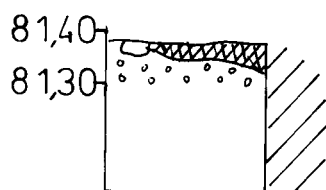
Profil 6. Raä 2.

Profil 8. Raä 2.

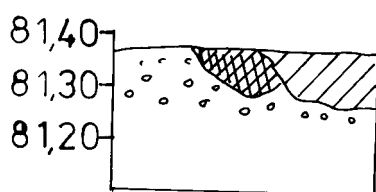

Profil 10. Raä 2.

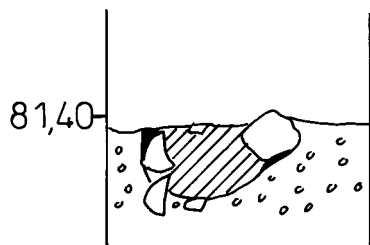
11, 11,80/2 11,52 - 11,80/2 11,52
 Profil över (stolphål)
 I:1 (N-S) fr. öster

Profil 11. Raä 2.

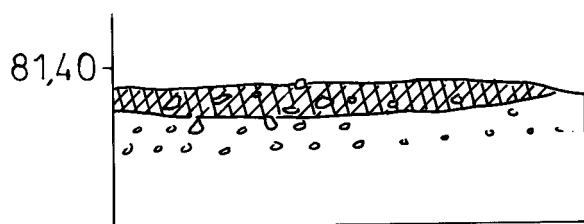
12, 11,80/2 11,52 - 11,80/2 11,52
 Profil över (stolphål)
 I 1 (Ö V) fr. norr, stolp-
 hålet skadat i östra och
 norra kanten

Profil 12. Raä 2.

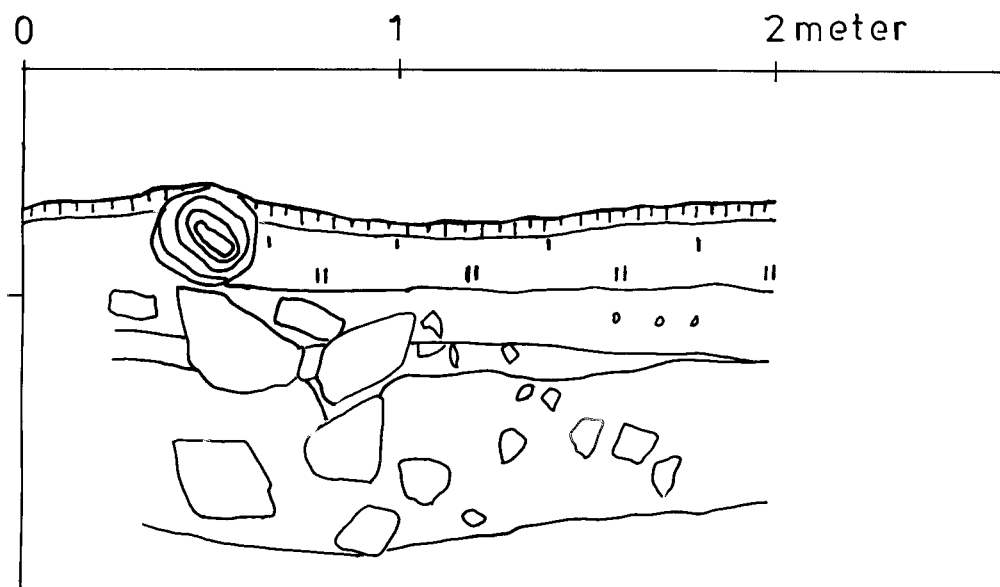
13, 11,80/2 11,52 - 11,80/2 11,52
 Profil över (stolphål)
 I 2 fr. S

Profil 13. Raä 2.

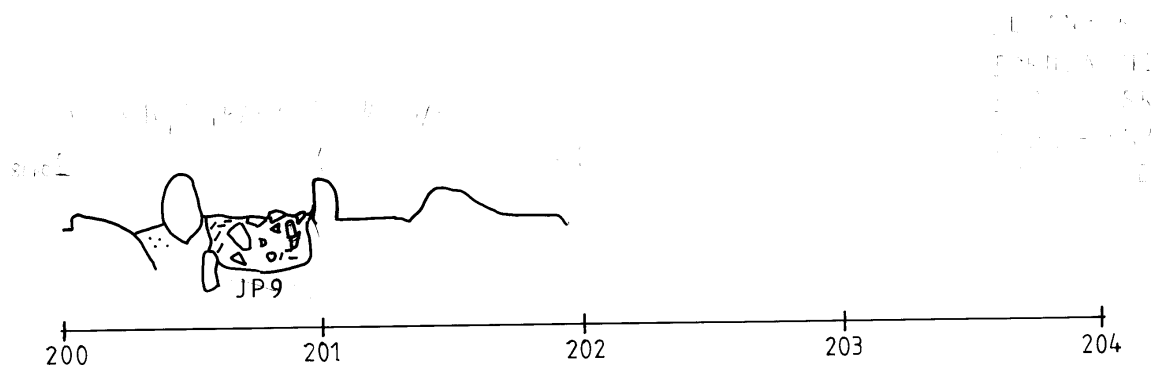

14, 11,80/2 11,52 - 11,80/2 11,52
 Profil över mörkfärgning
 I:3 (N-S) från öster

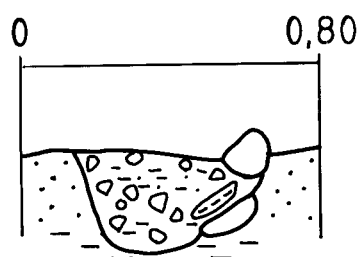
Profil 14. Raä 2.

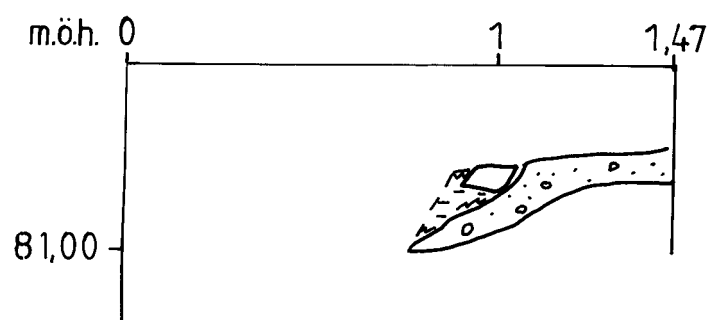
Profil 15. Raä 2.

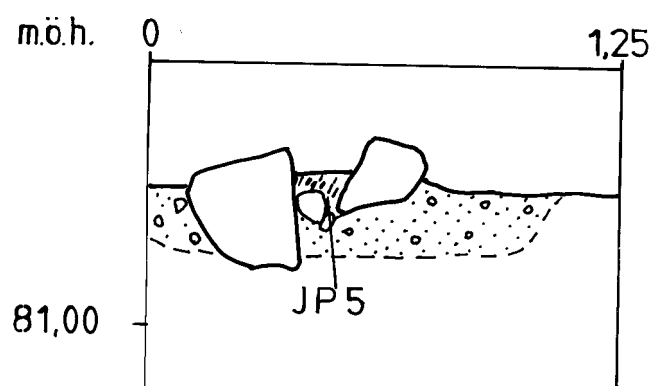
Profil 16. Raä 2.

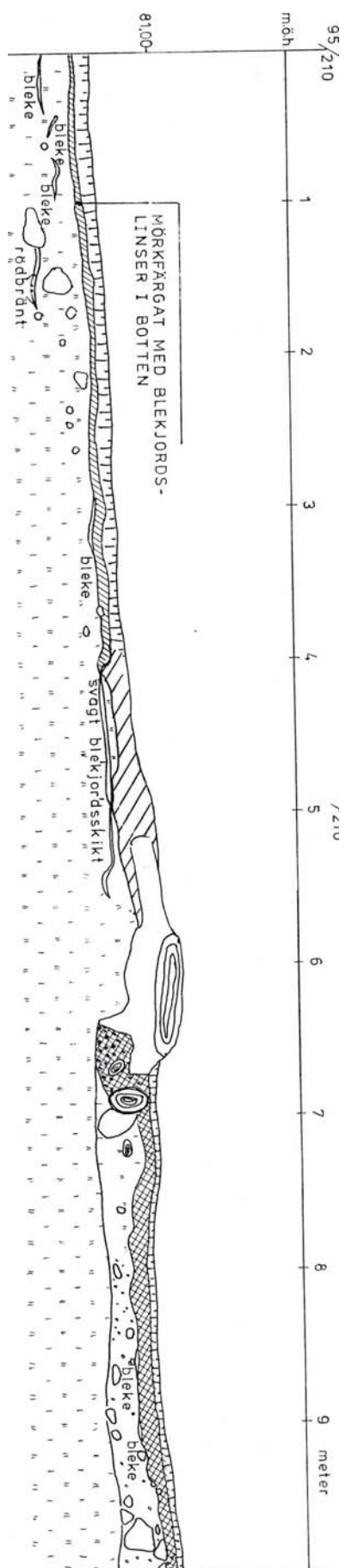
Profil 17. Raä 2.

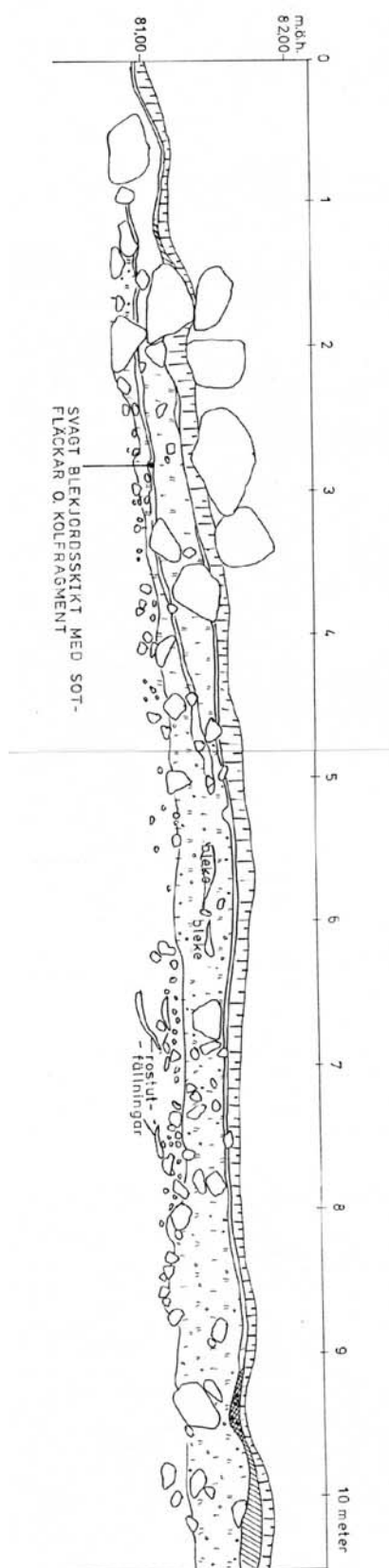
Profil 18. Raä 2.

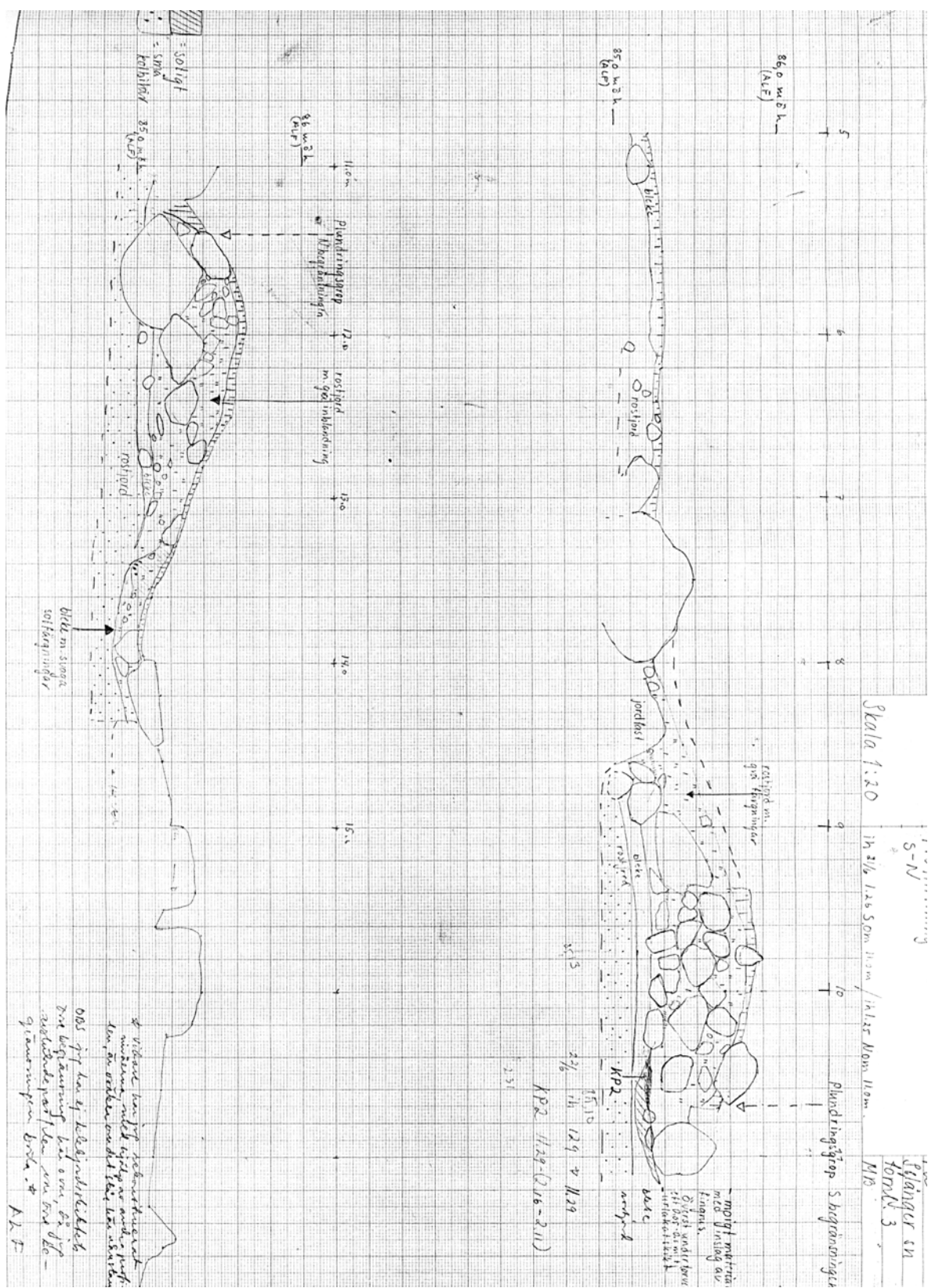
Profil 19. Raä 2.

Profil C (S) 2. Raä 2.

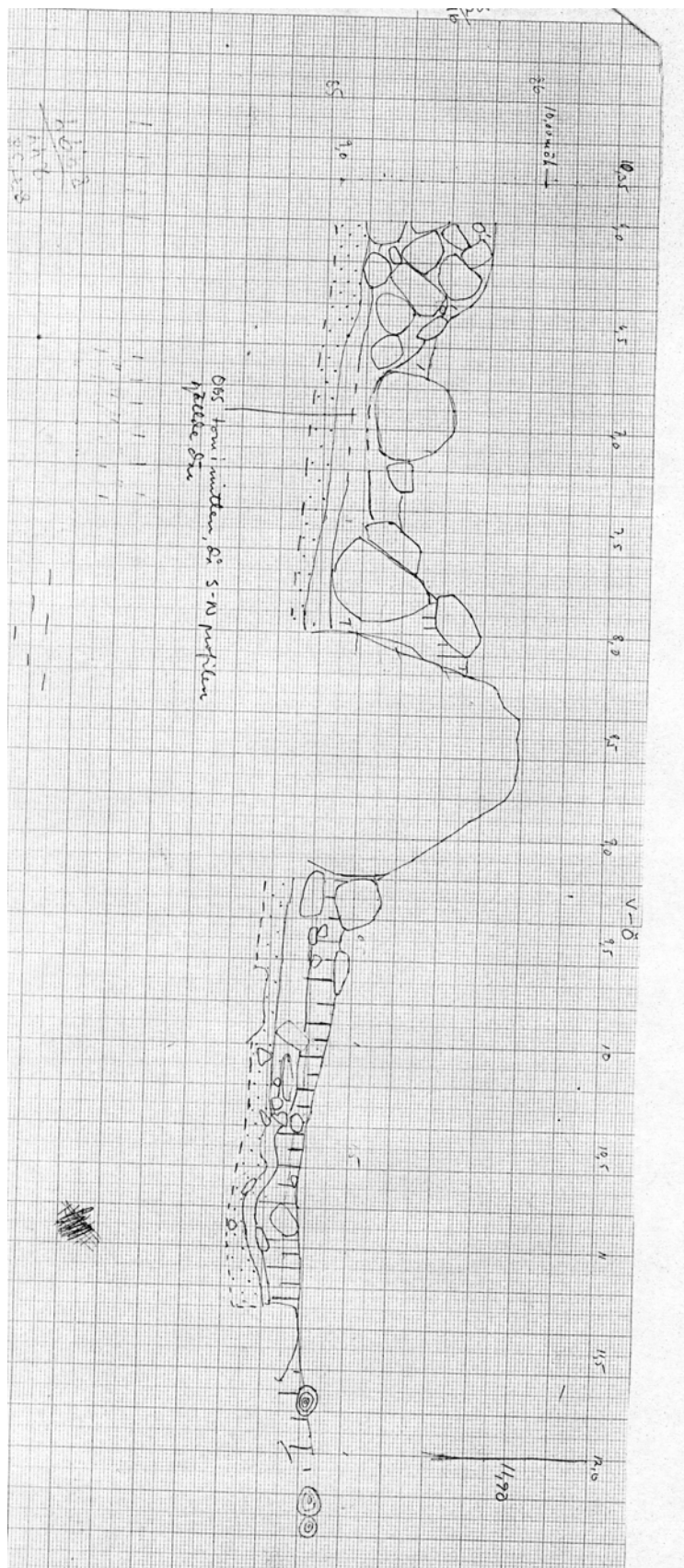

Profil L-K (N-S). Raä 2

Profil S- N. Raä 3.

Profil V- Ö, fortsättning

Bilaga 6. Osteologi

Raä 2

Fyndnr	X	Y	Z	Vikt (g)	Antal	Klass	Art	Benslag	Del
31	120	202	81,60/81,59	0,26	1	DD	Indet	Indet	
38	111	221	81,07/80,98	0,15	1	DD	LDD	Ossa longa	Diafysfragment
51	107	223,16	80,57/80,47	0,1	3	DD	Indet	Indet	
51	107	223,16	80,57/80,47	0,16	1	DD	LDD	Ossa longa	Diafysfragment
58	117	208	81,45	0,68	1	DD	LUNG	Metapodium	Diafysfragment
58	117	208	81,45	0,15	4	DD	Indet	Indet	
60	118	209	81,36/81,32	0,01	1	DD	Indet	Indet	
61	117	209	81,43/81,38	0,2	2	DD	Indet	Indet	
61	117	209	81,43/81,38	0,42	1	DD	LDD	Ossa longa	Diafysfragment
63	112,52	204,38	81,45	0,13	2	DD	Indet	Indet	
65	119	212	80,90/80,80	0,22	3	DD	Indet	Indet	
65	119	212	80,90/80,80	0,97	1	DD	SDD	Ossa longa	Diafysfragment
							Lepus		
66	119	213	80,90/80,80	0,02	1	DD	timidus?	Costae	Corpusfragment
66	119	213	80,90/80,80	0,66	15	DD	Indet	Indet	
66	119	213	80,90/80,80	0,02	1	DD	Lepus timidus	Ossa longa	Diafysfragment
67	119	211	80,90/80,80	0,62	3	DD	Indet	Indet	
67	119	211	80,90/80,80	0,33	1	DD	LUNG	Tibia	Diafysfragment
68	114	206	81,35/81,30	0,15	1	DD	Indet	Indet	
69	113,85	206,47	81,34	-	-	-	-	Tom låda	
71	158,9	206,82	81,60/81,50	0,09	2	DD	Indet	Indet	
71	158,9	206,82	81,60/81,50	0,06	1	DD	LDD	Ossa longa	Diafysfragment
72	109	204	81,34/81,25	0,06	2	DD	Indet	Indet	
73	109,06	212,07	81,34	0,02	1	DD	Indet	Indet	
73	109,06	212,07	81,34	0,34	1	DD	LDD	Ossa longa	Diafysfragment
77	108	222	80,80/80,60	0,29	2	DD	LUNG	Costae	Corpusfragment
77	108	222	80,80/80,60	0,37	1	DD	Indet	Cranium	Fragment
77	108	222	80,80/80,60	0,77	19	DD	Indet	Indet	
77	108	222	80,80/80,60	0,4	2	DD	LUNG	Ossa longa	Diafysfragment
								Vert.	Proc artic.
77	108	222	80,80/80,60	0,08	1	DD	LUNG	cervicalis	cranialis

85	112	208	81,27/81,05	0,05	1	DD	Indet	Indet	
92	111	220	81,10/80,90	0,34	1	DD	LUNG	Ossa longa	Diafysfragment

Raä 3

Fyndnr	X=kvadrant	Vikt (g)	Antal	Klass	Art	Benslag	Del	Sid	Övrig
1	SV	42,25	73	DD	Homo	Cranium	Skalltaksfragment Frontale med margo supra orbitale		I Storlek 0,5 -2 mm
1	SV	1,25	1	DD	Homo	Cranium	och foramen supra orbitale	dx	
1	SV	1,73	2	DD	Homo	Cranium	Occipitale		
1	SV	13,45	6	DD	Homo	Cranium	Frontale med sutur coronalis		
1	SV	5,46	13	DD	Homo	Cranium	Skalltagsfragment m suturer		
1	SV	1,07	1	DD	Homo	Cranium	Frontale m margo supra orbitale		
1	SV	12,92	119	DD	Indet	Indet			I Storlek 0,5 -1,5 mm
1	SV	3,28	5	DD	Homo	Ossa longa	Diafysfragment		
1	SV	1,06	6	DD	Indet	Ossa longa	Diafysfragment		
2	Kvadrant SV	1,24	9	DD	Indet	Indet			
3	Kvadrant NV	0,59	1	DD	Indet	Indet			
3	Kvadrant NV	0,84	1	DD	Homo	Ossa longa	Diafysfragment		
4	NV	2,55	20	DD	Indet	Indet			
5	NV	1,86	2	DD	Homo	Cranium	Skalltaksfragment		
5	NV	2,85	37	DD	Indet	Indet			
6	NO	1,82	1	DD	Homo	Cranium	Temporale		
6	NO	1,06	2	DD	Homo	Cranium	Skalltaksfragment med suturer		
6	NO	0,71	2	DD	Homo	Cranium	Skalltaksfragment		
6	NO	2,04	3	DD	Homo	Fibula	Diafysfragment		
6	NO	14,86	110	DD	Indet	Indet			
6	NO	5,21	9	DD	Homo	Ossa longa	Diafysfragment		
6	NO	0,24	1	DD	Indet	Ossa longa	Diafysfragment		
7	Kvadrant NO	4,36	20	DD	Indet	Indet			
7	Kvadrant NO	1,49	1	DD	Homo	Ossa longa	Diafysfragment		
7	Kvadrant NO	0,4	1	DD	Indet	Ossa longa	Diafysfragment		

7	Kvadrant NO	0,16	1	DD	Homo	Vertebrae axis	Facies articularis superior		
8	Kvadrant NO	0,4	1	DD	Indet	Indet			
8	Kvadrant NO	0,58	1	DD	Homo	Ossa longa	Diafysfragment		
9	SO	0,6	1	DD	Homo	Femur	Caputfragment		
9	SO	3,01	9	DD	Indet	Indet	Facies articularis frag		
9	SO	44,56	300	DD	Indet	Indet	Indet		
9	SO	0,12	1	DD	Canis	Ossa carpi	Cu	dx	
9	SO	7,01	7	DD	Homo	Ossa longa	Diafysfragment		
9	SO	13,66	14	DD	Homo	Ossa longa	Diafysfragment		
9	SO	4,53	1	DD	Homo	Ossa longa	Diafysfragment		Tibia alt. Femur
9	SO	14,47	26	DD	Indet	Ossa longa	Diafysfragment		
9	SO	0,42	3	DD	Canis	Phalang	Corpusfragment		
9	SO	0,66	1	DD	Homo	Radius?	Diafysfragment		
9	SO	0,35	1	DD	Homo	Talus	Corpusfragment	dx	
9	SO	1,55	2	DD	Homo	Tibia	Diafysfragment		
9	SO	0,36	1	DD	Homo	Vertebrae	Facies articularis superior		
10	Kvadrant SO	2,24	19	DD	Indet	Indet			
10	Kvadrant SO	0,17	1	DD	LDD	Ossa longa	Diafysfragment		
10	Kvadrant SO	0,4	1	DD	Homo	Phalang manus	Caputfragment		
11	Kvadrant SO	0,13	1	DD	Homo	Cranium	Skalltagsfragment m suturer		
11	Kvadrant SO	0,42	1	DD	Indet	Indet	Ledytefragment		
11	Kvadrant SO	3,33	18	DD	Indet	Indet			
11	Kvadrant SO	1,86	2	DD	Homo	Ossa longa	Diafysfragment		
12	SO	1,79	4	DD	Homo	Cranium	Skalltaksfragment		
12	SO	1,91	1	DD	Homo	Cranium	Parietale med sutura sagittalis		
12	SO	0,25	1	DD	Homo	Cranium	Skalltaksfragment med sutura		
12	SO	0,18	1	DD	Homo	Dentes	Tandrot		
12	SO	2,55	3	DD	Homo	Femur	Diafysfragment		
12	SO	2,65	2	DD	Homo	Humerus	Diafysfragment		
12	SO	30,69	200	DD	Indet	Indet	Indet		
12	SO	6,93	13	DD	Homo	Ossa longa	Diafysfragment		
12	SO	6,22	17	DD	Indet	Ossa longa	Ossa longa		
12	SO	0,17	1	DD	Homo	Phalang manus	Corpusfragment		
12	SO	1,81	3	DD	Homo	Ulnae	Diafysfragment		
13	-	0,35	4	DD	LDD	Costae	Corpusfragment		

13	-	5,54	2	DD	Homo	Cranium	Parietale med sutura sagittalis
13	-	2,51	1	DD	Homo	Cranium	Temporale
13	-	5,97	9	DD	Homo	Cranium	Indet
13	-	0,39	1	DD	O/C	Cranium	Orbita
13	-	15,88	2	DD	Homo	Femur	Diafysfragment
13	-	0,32	1	DD	Homo	Fibula	Diafysfragment
13	-	0,23	1	DD	Homo	Mc/Mt	Caputfragment
13	-	0,38	3	DD	Indet	Indet	Ledytefragment
13	-	33,29	200	DD	Indet	Indet	
13	-	12,22	18	DD	Homo	Ossa longa	Diafysfragment
13	-	8,96	9	DD	Indet	Ossa longa	Diafysfragment
13	-	0,16	1	LDD	Indet	Ossa longa Vertebrae	Diafysfragment
13	-	0,22	1	DD	Canis	cervicalis	Processus transversus
14	SO	6,4	4	DD	Homo	Cranium	Parietale med sutura sagittalis
14	SO	0,74	1	DD	Homo	Cranium	Skalltagsfragment m suturer
14	SO	7,77	12	DD	Homo	Cranium	Skalltaksfragment
14	SO	12,62	4	DD	Homo	Humerus	Diafysfragment
14	SO	16,26	99	DD	Indet	Indet	Indet
14	SO	10,9	12	DD	Homo	Ossa longa	Diafysfragment
14	SO	2,41	8	DD	Indet	Ossa longa	Diafysfragment
15	Södra delen	0,44	1	DD	Homo	Cranium	Skalltaksfragment med sutur
15	Södra delen	0,19	4	DD	Indet	Indet	
15	Södra delen	1	1	DD	Homo	Ossa longa	Diafysfragment
16	Norra halvan	7,93	38	DD	Indet	Indet Vertebrae	
16	Norra halvan	0,18	1	DD	Canis	cervicalis	Processus transversus
17	-	8,8	5	DD	Homo	Cranium	Parietale med sutura sagittalis och lambdIndetdea
17	-	4,02	4	DD	Homo	Cranium	Skalltaksfragment med suturer
17	-	7,23	10	DD	Homo	Cranium	Skalltaksfragment
17	-	10,18	63	DD	Indet	Indet	
18	-	5,4	26	DD	Indet	Indet	
18	-	0,56	1	DD	Homo	Ossa longa	Diafysfragment

